

RONDOM

ALLE KANTEN VAN
STRAATHOEKWERK

steunpunt mens
en samenleving

LISS CAW Straathoekwerk
Outreach
Rondhangen

5	Voorwoord
7	Cindy
8	Welkom
9	Vijfendertig jaar straathoekwerk
10	Joeri
11	De puzzel van het leven in armoede
12	Zelfs niet voor jou
13–14	Een interessante kerel
15	SHW als basis
16–17	Projectdag
18	Wat ik je (niet) vertel
19	Nat
20	Precies goed zo
21–22	Hoe het begon
23	Vervelend
24–25	Raar
26	Geen slaap
27	... en politie
28–29	Het verhaal van Jan
30	Vooraf niet opvallen
31–32	Verhuis
33	Zijn we er?
34–35	St.Truiden
36	Gelukkiger op straat
37–39	De SHW-bagage
40–41	Olav
42–43	Derde hittegolf 2019
44–45	De zwarte zomer van 2007
46	Min tien graden Celsius en verdomme veel te koud!

R O N D O M

*Soms schuilt geluk in een klein hoekje
en achter elk hoekje schuilt een verhaal.*

RONDOM

Alle verhalen zijn verwoord door straathoekwerkers. Naast de verhalen en gedichten, vullen partners vanuit hun ervaring en/of werksituatie deze straatverhalen aan, opdat alle hoeken van Straathoekwerk worden belicht.

Erwin Daenen, p. 9, 35 jaar straathoekwerk

Erwin startte eind augustus 1999 het Antwerps Straathoekwerkoverleg, vzw ASTROV.

Heike Van Coillie, p. 15, Straathoekwerk als basis

Heike is momenteel docentgraduaatsopleidingen maatschappelijk werk, sociaal cultureel werk en orthopedagogie aan de Arteveldehogeschool Gent.

Maurice Baptist, voormalig hulpverlener van CAD Limburg (Centrum voor Alcohol en andere Drugproblemen) , p. 21, Hoe het begon

Het straathoekwerk is in eerste fase in Limburg gestart. Vervolgens werd de werkvorm in België verspreid. Maurice was in 1985 de pionier van het straathoekwerk.

Een politiecommissaris, p. 27 ... en politie

Freya Vander Laenen, p. 33, Zijn we er?

Freya is senior lecturer at Ghent University, Department of Criminology, Penal law and Social Law. Ze is a co-director van de multidisciplinary research group 'Institute for International Research on Criminal Policy'

Interview met Tessa Windelinckx, p.37, De straathoekwerk-bagage.

Tessa deed straathoekwerk van 1995 tot 2001 en in 2001-2002 de coördinatie van straathoekwerk Mechelen. Ze werkt nu voor Gezondheidspromotie bij Injecterend Gebruik.

Bob Raets, p.44, De zwarte zomer van 2007

Bob is beleidsadviseur preventie Turnhout

Jee Kast, p. 5 Voorwoord & p. 16 - 17, projectdag,

Jee Kast is een Limburgse woordkunstenaar die Hartelijk Plekken, De Sleep-out en straathoekwerk een warm hart toedraagt.

Noot: De namen van de gasten in de verhalen zijn gefingeerd om de anonimiteit te bewaren.

We zitten er midden in.

In de shit, in de slappe was of in de welvaartsmaatschappij.

En ook al zitten we slechts in één van die drie situaties, de andere mogelijkheden zijn rondom aanwezig. Hangend als een wortel voor onze ogen. We willen hoger, beter, meer. Voor velen is iets beter – zo lijkt – altijd binnen handbereik. Voor anderen, net niet. Steeds net niet.

Wanneer we met een beetje menselijkheid rondom kijken, zien we dat er mankementen zijn in onze welvaartsmaatschappij. Dat er veel grijze zones zijn waar sociale hulp tekortschiet. We bouwden een maatschappij op waar we systematisch ondersteunen.

De onmenselijke generalisatie van groepen, categoriseren van kenmerken, en wie waarbij hoort, en ... Dat is al een eerste systeemfout. Wat is een ideologie – mensen die er nood aan hebben helpen – als een systeem hier in rasse schreden aan voorbijgaat? Als er mensen uit de boot vallen?

Het is moeilijk rondom ons te kijken zonder te beoordelen. Zonder over karakteristieken of elementen te struikelen van de persoon tegenover ons. We maken er ons allemaal af en toe schuldig aan. We zijn warm voor een kleine kring mensen rondom en vaak koud voor de grote, meerderheid. Koud naar gedrag, personen, dingen die we niet begrijpen. Koud, en een vat vol onbegrip als we haast hebben. Koud als een bepaald voorkomen even niet in een “gewoon” kader past, of “normaal” is.

Toch is ook wat we niet als “normaal” beschouwen altijd rondom aanwezig. We proberen het te verdringen in een hoekje. We willen niet de hele tijd geconfronteerd worden met leed, met het lief en leed, of wel en wee van iemand. We willen niet constant gespiegeld worden met minder leuke “hoekjes af”, of zelfs joligheid.

En in welke situatie je ook zit, geld, shit of de geneugtes van de welvaartsmaatschappij. We hebben ook die andere nodig. Shit, om te weten wat gelukkig zijn is. Geld, het kan verrek handig zijn, maar maakt ook niet altijd gelukkig. De welvaartsmaatschappij – een opvangnet, een ideologie of de mogelijkheid of ambitie voor net dat ietsjes beter.

En als het systeem tekortschiet, we ons minder haasten, ... of wat buiten de norm is toelaten, dan merken we: we hebben er nood aan om er voor elkaar te zijn.

En wanneer het minder gaat, of heel slecht en alle deuren waar je in nood op kan kloppen, beklopt zijn geweest, dan is er nog altijd straathoekwerk.

Rondom.

“Wat? Is Cindy dood?” We zitten op de banken aan een pleintje en het slechte nieuws dat Bruno meebrengt slaat in als een bom. Olav krijgt tranen in de ogen en roept luidkeels “Nee! Godverdomme!” Ralf roept even later zo mogelijk nog harder Godverdomme en zijn leeuwenkreet echoot over het plein. Voorbijgangers kijken ons verbaasd aan. Ik ben zelf ook onder de indruk van hun reactie maar zo mogelijk om een andere reden: ik wist niet dat zij Cindy kenden.

Eens er wat kalmte terugkeert in de groep begin ik aan mijn vragen: van waar komt deze informatie, wat is er gebeurd en wie kan dit bevestigen? Alle duidelijkheid blijft uit maar de gasten zijn er zeker van: Cindy is dood.

Olavs tranen blijven opwellen wanneer hij vertelt wat Cindy voor hem betekende. Ze hebben samen enkele nachten doorgebracht in een parkje niet ver van hier. Ze deden dat als vrienden en niet als geliefden: een feit dat haar voor Olav des te belangrijker maakt. Ik druk hem op het hart dat het nieuws nog niet zeker is en dat het even goed een uit de hand gelopen roddel kan zijn. Hij kan mij moeilijk geloven. Stilaan beginnen de mannen over andere dingen te praten en na een tijdje besluit ik om mijn ronde verder te zetten.

Even later bevraag ik mijn collega's. Zij kunnen evenmin Cindy's dood bevestigen. Ik twijfel om bij een hulpverleningsdienst waar zij gekend is navraag te doen. Uiteindelijk beslis ik om te wachten in de hoop dat ik vanuit een andere bron hetzelfde nieuws te horen krijg. Ondertussen draait het straatleven gewoon door.

Op het einde van de dag wandel ik voorbij een park. Plots herinner ik mij het verhaal van Olavs nachten daar met Cindy en ik besluit om er snel langs te lopen. Mijn verbazing is groot wanneer ik Cindy op de allereerste bank zie zitten met een fles wijn in de hand.

“Daar is ze toch!” Roep ik opgelucht, “ze denken dat je dood bent.” Tegelijk realiseer ik mij dat ik Cindy eigenlijk niet zo goed ken en dat mijn reactie gezien dit gegeven wat overdreven is. Ik stel mijzelf voor en zeg dat ik straathoekwerker ben.

“Ah ja,” zegt Cindy, “je kwam mij al bekend voor.”

“Wie zegt zoiets? Dat is gewoon omdat ik niet meer aan de stationsbuurt kom, dat ze dat zeggen.”

Het gaat niet goed met Cindy en even later zit ik op de bank naast haar terwijl zij tranen tuit.

“Dat gaat wel over”, zegt ze. Er is meteen vertrouwen. Cindy vertelt over haar moeilijkheden als vrouw op straat en ik bedenk mij het toeval dat ik langs het park gewandeld ben.

WELKOM

Ik kom van mijn vergadering en beslis binnen te springen bij een gast in de buurt. Hij opent even enthousiast als altijd de deur.

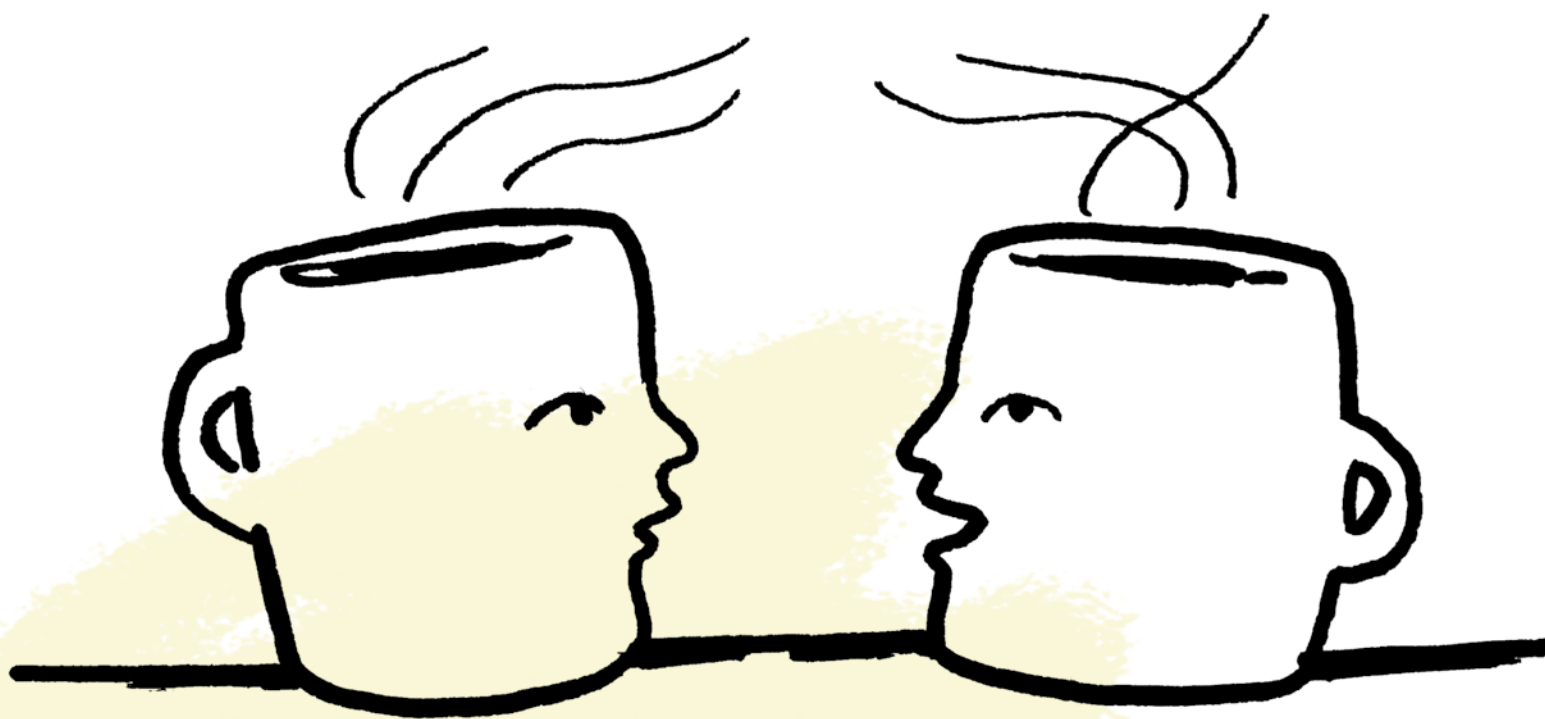
“Natuurlijk ben je welkom. Kom maar binnen, wil je een tas koffie?” Ik zet me neer aan de tafel in de woonkamer en word meteen begroet door zijn hondje dat enthousiast zijn speeltje naar me brengt. Ik weet dat ik het urenlang kan bezighouden met het weggooien en verstoppen van dit speelgoed. Ook de hond zijn vertrouwen heb ik moeten winnen, net zoals dat van zijn baasje.

Nu ben ik hier van harte welkom en ik kom hier graag. Het is hier gezellig en netjes. De woning wordt gekenmerkt door een explosie van kleuren die op één of andere manier perfect in elkaar overvloeien. Overal staan ‘hebbedingetjes’ die elk een eigen verhaal vertellen. Enkele van die verhalen heeft mijn gastheer me al verteld.

In de zomer hebben we ook regelmatig in zijn tuintje gezeten en filosofeerden we soms over het leven. Neen, dat van hem liep niet altijd over een leien dakje. Hij groeide op in een groot gezin waar niet altijd evenveel aandacht voor iedereen was. Al jong ging hij op internaat. Daarbij vertelt hij over de sleutelfiguren die hem gevormd hebben. Zijn verhalen getuigen van een grote levenswijsheid.

Wanneer ik 's avonds naar huis rij, denk ik terug aan ons gesprek van vandaag. Ik ben blij dat ik deze man heb mogen leren kennen. Telkens weer geeft hij een kleurrijke toets aan mijn dag.

CONNECT

Drie jaar lang heb ik de eer en het genoegen gehad om de straathoekwerkers bij te staan in hun opdracht. Ik ondersteunde hen door te luisteren naar hun verhalen en er beleidssignalen uit te puren. Intervisies en supervisies te organiseren, plannen te schrijven, te overleggen met werkgevers van straathoekwerkers en met tal van hulpverleningsorganisaties en beleidsverantwoordelijken. Zo werden de uitbouw van het straathoekwerk gegarandeerd en de belangen van verschillende groepen die moeilijk aansluiting vinden in de samenleving stapsgewijs meer en meer gewaarborgd. Vzw ASTROV kreeg uit het stedelijk Sociaal Impulsfonds een subsidie om de Antwerpse straathoekwerkers te ondersteunen en in het gebouw waar wij ons kantoor hadden, werd ook het project Antwerpse straatkinderen (PAS) georganiseerd. Letterlijk een plek geven aan mensen, ontmoetingen mogelijk maken, en van daaruit verbinding maken met hulp- en dienstverlening. Ook dat is waar straathoekwerk voor mij voor staat.

De betekenis van het straathoekwerk voor het huidige aanbod aan hulp- en dienstverlening kan niet onderschat worden. Vandaag spreekt zo goed als elke (deel)sector binnen het welzijns- en gezondheidsbeleid over actieve benadering, denk aan de actieve rechtenverkenning binnen het geïntegreerd breed onthaal, of outreachen en vindplaatsgericht werken zoals de mobiele teams geestelijke gezondheid. De expertise van het straathoekwerk is nodig om deze beweging blijvend vooruit te stuw en te ondersteunen.

Minstens zo interessant was dat ik binnen ASTROV mocht samenwerken met iemand die mijn kijk op wat hulp- en dienstverlening kan of moet zijn voorgoed zou veranderen, maar ook mijn kijk op mensen met een zorgnood, of noem ze cliënten, patiënten, gasten, hulpvragers, Hij was op dat moment bezig met de oprichting van de Belangenvereniging van Antwerpse Druggebruikers. Zijn visie en leuze “praat niet over gebruikers, maar mét gebruikers”, gecombineerd met een pragmatische aanpak om de belangen van gebruikers te signaleren aan beleid en voorzieningen inspireren me nog elke dag.

Deze bijzondere collega, en alle straathoekwerkers en coördinatoren met wie ik mocht samenwerken leerden me denken vanuit het perspectief van de zogenaamde doelgroep(en), vooral in functie van een toegankelijke zorg en een doorgedreven afstemming tussen zorgverleners die zich rond de persoon met een zorgnood moeten organiseren, en niet andersom. Te vaak nog worden mensen van het kastje naar de muur gestuurd en is de zorg gefragmenteerd. Werken aan verbinding, op alle fronten, blijft meer dan ooit noodzakelijk.

Straathoekwerk verbindt en moet dat blijven doen.

“Ah. Ne nieuwe!” Riep ik toen ik die vrijdag binnenstapte bij “de kookmaatjes”. Elke vrijdag komen de gasten samen om er te koken voor elkaar. Om het nuttige aan het aangename te koppelen, spring ik er geregeld binnen, om eens in de potten te kijken en een praatje te slaan met de gasten. Die week was Joeri er voor de eerste keer. Ik deed mijn rondje tussen de kookpotten en stelde me voor. Ik ging langs hem zitten en hij vertelde meteen, zonder dat ik veel moest vragen. Joeri is 25 jaar, heeft al heel wat watertjes doorzwommen maar nooit echt zijn thuis gevonden. Zijn verhalen springen van de hak op de tak. Als ik dan toch een vraag stel, dan probeert hij die te ontwijken. “Ben je van Genk?” vraag ik op een bepaald moment. “Nee, ben van Andromeda” antwoordt hij. Ik merk dat hij zorg nodig heeft, maar wil me niet opdringen. Joeri is daar niet klaar voor. Logisch, hij kent me nog maar net. Wanneer ik vertrek, geef ik Joeri mijn telefoonnummer en krijg ik zijn mailadres, meer heeft hij niet. Ik mail hem de reminder dat er opnieuw een kooksessie gepland staat. Hopelijk zie ik Joeri nog terug. Zou hij volgende vrijdag weer bij de kookmaatjes zijn? Een week gaat voorbij. Ik hoor niets van Joeri.

Wanneer ik 's vrijdags opnieuw mijn hoofd door het raam steek, zie ik Joeri zitten. We spreken over van alles en nog wat. Tegen het einde van de voormiddag vraagt hij me of ik hem kan helpen met een slaapplek. Het weekend staat voor de deur en de eerste vrieskou laat zich al voelen. Ik spreek met hem af om samen op zoek te gaan naar opvang. We melden ons aan bij het onthaal van het OCMW. Joeri geeft aan dat hij nood heeft aan een slaapplek voor het weekend. De vrouw aan het onthaal vroeg waar hij vorige nacht had geslapen?

“Vorige nacht in Hasselt, daarvoor in Genk en Sint-Truiden,” vult Joeri aan. “Dan moet je terug naar Hasselt of Sint-Truiden.” zegt de onthaalmedewerker stellig. Joeri draait zich om en vertrekt naar buiten. Ik ga hem achterna en vraag of ik het opnieuw mag proberen. Hij gaat akkoord. Terwijl hij al rokend tot rust probeert te komen, ga ik voor een herkansing. Ik probeer de mevrouw aan het onthaal wat meer context te geven. Na mijn uitleg ziet ze de complexiteit van de situatie en krijgen we een maatschappelijk assistent te spreken. Joeri doet zijn verhaal en onze hulpverlener is meteen mee. We gaan doorverwijzen naar de “Crisisopvang”. Joeri kent het daar. In september is hij daar nog geweest. De maatschappelijke assistent neemt contact op met de opvang. Geen goed nieuws: Joeri zit hier blijkbaar nog in een voorwaardelijk lopend traject. Dat was hij vergeten! Joeri denkt na. “Ahja .. hier zijn al wat stappen gezet,... hoe zat het weer?” We hebben nog wat verdere informatie nodig, maar oei, dat is een probleem. Het is vrijdag half vijf, we gaan geen partners meer aan de lijn krijgen, we gaan geen extra informatie kunnen bezorgen.

“Aangezien er geen duidelijkheid is rond het traject van Joeri, kan u beter maandag terugbellen. Dan kunnen we uitzoeken wat het beste voor hem is.” Dat is een harde realiteit. De voorwaarden voor de opvang zijn streng. Enigszins begrijpelijk, De plaatsen zijn beperkt, en dus geeft men voorrang aan gasten die succesvoller zijn in hun traject.

Maar toch staan we met de mond vol tanden. Heel het weekend op straat? Min drie graden in een kostuumjasje, geen eten en een psychische kwetsbaarheid?

De maatschappelijk assistent is ook geraakt door de situatie, en door de machteloosheid waarin we ons bevinden. Het is ondertussen al zes uur. De kantooruren zijn voorbij, maar deze hulpverlener geeft niet op. Hij gaat creatief op zoek met de mogelijkheden die er zijn, en we krijgen groen licht om het weekend te overbruggen in een Hotel. Joeri is supergelukkig met deze uitzonderlijke hulp.

* * *

Elke dag probeer ik contacten te leggen met gasten die we niet kennen, of op nog weinig plaatsen welkom zijn. Wanneer (psychisch kwetsbare) gasten een kleine opening geven om hen op sleeptouw te nemen, probeer ik daar op in te gaan. Wanneer organisaties met heel wat mogelijkheden hun aanbod verenigen en onlogische voorwaarden creëren, zorgt dat bij mij en bij de gasten voor heel wat frustratie. Ik wil over de frustratie heen kunnen kijken en constructief meezoeken naar manieren waarop we het voor alle partijen hanteerbaar kunnen maken. Bij deze een warme oproep om Joeri en alle andere mensen in dergelijke situaties een kans te geven om een nieuwe start te maken.

In het leven zijn vele puzzelstukjes die nooit compleet lijken te wezen. Zo je denkt het te hebben gevonden, valt een oplossing net niet te lezen.

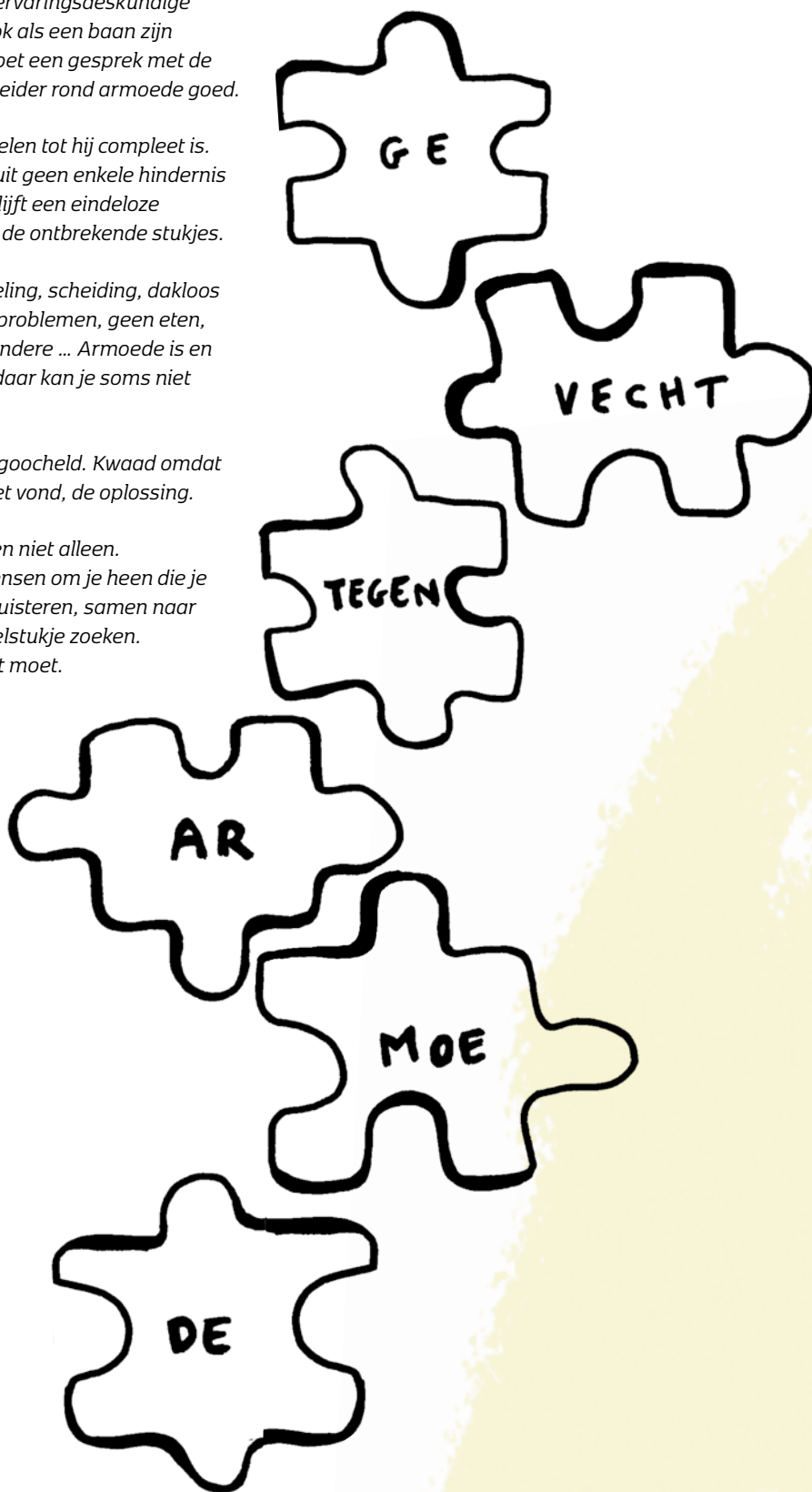
Wil je leren iets van je leven te maken? Overall kom je wel een puzzelstukje tegen wat niet past. Art 60. De welzijnstrajecten, heb je meer raad nodig van een ervaringsdeskundige in armoede. Ook als een baan zijn intrede doet, doet een gesprek met de loopbaanbegeleider rond armoede goed.

Puzzelen, puzzelen tot hij compleet is. Blijf zoeken. Sluit geen enkele hindernis uit. Het leven blijft een eindeloze zoektocht naar de ontbrekende stukjes.

Schuldbemiddeling, scheiding, dakloos zijn, financiële problemen, geen eten, geen werk en andere ... Armoede is en blijft gemeen, daar kan je soms niet omheen.

Vele malen ontgoocheld. Kwaad omdat je het stukje niet vond, de oplossing.

Denk dan: ik ben niet alleen. Er zijn altijd mensen om je heen die je willen helpen, luisteren, samen naar het juiste puzzelstukje zoeken. Elke dag als het moet.

DE-PUZZEL-VAN-HET-LEVEN-IN-ARMOEDE

ZELFS NIET VOOR JOU

Ze zeggen vaak bij een overlijden dat 'verlies' familie en vrienden dichter bij elkaar brengt. Wat als je geen familie en vrienden hebt? Wat als die ene persoon die je nog had overlijdt? Waar je altijd bij terecht kon, wanneer het leven moeilijk was, wanneer je honger had, geen onderdak, ... Wanneer je ondersteuning nodig had of wijze raad? Wat als je verlies betekent dat je echt alles verliest? En wat als je leven al helemaal niet gemakkelijk was?

Ze zeggen vaak dat tijd alle wonden heelt. Wat als je vorige wonden nog geen tijd genoeg hebben gehad? Wat als je al je hele leven wonden hebt? Wat als 'tijd' niet helpt?

Ze zeggen vaak bij een overlijden dat hij nu een mooie ster is in de hemel die over je waakt. Wat als je geen sterren ziet? Wat als de hemel altijd donker kleurt? Wat als het leven nog zwaarder wordt ... waakt hij dan niet?

Ze zeggen vaak 'denk aan de mooie herinneringen'. Wat als je enige herinnering is dat die ene persoon, die je op deze wereld had, niet meer wou leven? Dat die persoon een touw had klaarliggen, een plan, een verlangen, ... Een verlangen om niet meer te leven, zelfs niet voor jou.

*Wat als die ene persoon je papa is en niet meer leven wou, zelfs niet voor jou ...
En dat 'verlies' betekent dat je alles verliest?*

WAT
ALS?

Clint is een interessante kerel. Steeds zeer beleefd, vriendelijk, welbespraakt en duidelijk iemand die veel nadenkt en reflecteert over zichzelf en het leven. Het afgelopen jaar ben ik hem een paar keer tegen het lijf gelopen waarbij we meer dan eens een vrij uitgebreid gesprek hadden. Hij vertelt dan over zijn jeugd. Toen hij achttien werd, wegvluchtte naar Kreta, dat hij eens een didgeridoo kocht voor een neefje of petekind en dat hij altijd geïntrigeerd was door Australië. Hij is graag creatief bezig. Hij schildert en wil zich graag engageren om een positieve bijdrage te leveren aan de maatschappij. In het verleden zette hij zich in voor verschillende positieve zaken en had hij een functie binnen een gemeente in het noorden van Limburg.

“Mijn vader is omgekomen.” Hij hapt naar adem. “In een ongeluk. Zoiets blijft wel hangen.” Stil knik ik. Het is een trauma dat hij meedraagt. Al een lange tijd sukkelde Clint met zijn psychische gezondheid. Hij worstelt met het etiket “schizofrenie”, een diagnose die hij enkele jaren geleden op zijn voorhoofd geplakt kreeg.

Alhoewel ik Clint graag wat beter wil leren kennen, zitten er toch geregeld enkele weken tussen ons contact. Soms zelfs meer als een maand. Ik heb het gevoel dat we deze contacten beiden als positief ervaren. Op zich heeft hij al heel wat gedeeld met me. Maar dat doet hij misschien bij iedereen die hij tegenkomt? Had ik dat kunnen bevragen, ook al kon ik onze verhouding nog niet zo goed inschatten? Collega's uiten hun bezorgdheid wel eens over Clint die niet zo lang geleden verhuisd is. Het weegt zwaar op hem. Hij worstelt met heel wat administratie en dergelijke. Door de manier waarop de collega's over hem praten, krijg ik een ander beeld van Clint. Ik beseft dat Clint wel eens zou kunnen passen in de categorie 'meest kwetsbaren'. Ik heb niet het gevoel dat ik hem daarom anders benader. Gelukkig zie ik hem nog steeds als een interessante gesprekspartner en een ruimdenkende mens. Op een bepaald moment zegt hij terloops dat hij naar de psychiatrische afdeling van het ziekenhuis heeft gebeld voor een opname. En als hij de keer erna meedeelt dat hij donkere gedachten heeft, besluit ik toch om wat dichterbij Clint proberen te komen.

Rondhangen op de plaatsen waar we elkaar het meest hebben ontmoet, blijkt te werken. Steeds hou ik het vrij luchtig. We lachen ook geregeld. Ik bezorg Clint mijn kaartje met mijn nummer erop en geef aan dat hij altijd mag bellen voor een babbel.

>

Hij belt me. Plots. Zo meteen krijgt hij thuisbegeleiding over de vloer. "Kunnen we daarvoor niet even afspreken?" De vraag om hulp komt moeilijk over zijn lippen en klinkt minder direct, maar hij weet dat ik er ben voor hem. Niet veel later belt hij terug. Duidelijk wat neerslachtiger. Ik hoor het in zijn stem. Zijn thuisbegeleiding is er al. "Kunnen we dan niet meer afspreken?" "Hoe bedoel je?" "Geen idee. Ik weet niet." Aarzelt hij. Op een of andere manier kwam die gedachte bij hem op. "Hoelang gaat de thuisbegeleiding blijven?" Ik hoor het hem aan de thuisbegeleiding vragen. Hooguit een veertigtal minuten. Ik geef aan dat ik nog wel even in Hasselt ben. Daarna wil ik gerust nog met hem afspreken. Hij klaart meteen weer helemaal op. Het is de eerste keer dat ik bij hem thuis langskom. Het is een warm onthaal.

Dit was een signaal dat Clint een positieve meerwaarde ziet in onze contacten, hij lijkt er in ieder geval iets uit te halen. Ik besluit om het niet altijd van hem te laten afhangen en neem me voor hem af en toe eens te bellen als ik al even niets heb gehoord. Dit wordt door hem enorm geapprecieerd. Hij is steeds enthousiast en bedankt me stevast voor het telefoontje. Op deze manier zien we elkaar toch zo goed als wekelijks, of hebben we elkaar in ieder geval een keer gehoord. Op dit moment is echter nooit uitgesproken wat onze relatie betekent of wat er daarbinnen belangrijk is voor ons beiden. Aangezien ik zopas bij een andere gast daar duidelijkheid over kreeg door gebruik te maken van een korte enquête over de deontologie van het straathoekwerk, besloot ik om aan Clint te vragen of hij deze samen met mij wilde doorlopen. Dit lijkt opnieuw enorm goed te werken. "Of een straathoekwerker soms mag ingrijpen of zijn beroepsgeheim kan breken en wanneer dan wel". Voor deze vraag gebruik ik het voorbeeld van zijn donkere gedachten. Ik vertel hem dat ik niet goed kon inschatten wat dit betekende, aangezien ik hem nog niet goed kende. Hierdoor komt een heel gesprek op gang over dit thema en alles wat daarrond hangt.

"Er staat hier een fles ammoniak." zegt hij ineens. Zijn stem is schor. "In de berging van het appartement." Ik heb geen idee waar dit gesprek naartoe gaat. Of wel? Ik wil de gedachte van me afschudden dat mensen tot zoiets in staat zijn. De stilte wordt steeds ongemakkelijker. Ik kijk betekenisvol. Hij kijkt weg.

"Wanneer het niet gaat ..." Zijn ogen schieten door de kamer. "Dan flits het door m'n hoofd. Ik drink die leeg. Dan is het gedaan. Dan ben ik klaar met alles." Ik vecht tegen het beeld in mijn hoofd.

"Elke keer als de huisbegeleiding langskomt, wil ik vragen of ze die fles niet willen meenemen." Hij pauzeert.

"Zal ik ze meenemen?" Ik flap het eruit. Deed ik daar goed aan? Geen idee. Het is eruit voor ik er goed en wel over heb nagedacht. Clint vraagt of ik dat voor hem wil doen. Ik bevestig en als hij daardoor meer op zijn gemak is, dan is dat voor mij een kleine moeite. Hij geeft de fles aan mij en ik berg hem alvast op in mijn rugzak. Nadat de enquête afgewerkt is, vraag ik nog aan Clint of hij tevreden is over ons contact. Ik verras hem daar een beetje mee. Het is misschien niet op de meest tactvolle manier gevraagd. Het is dan ook nog eens een gesloten vraag. Ik brei er meteen een aantal andere vragen aan vast. Wat verwacht je van een straathoekwerker? Zijn er dingen die je mist? Hij geeft aan dat hij het goed vindt zoals het nu loopt. Voor hem is het allemaal goed als we een keer per week een gesprek kunnen hebben. Daarnaast verwacht hij dat ik goedendag zeg, wanneer ik hem tegenkom en gewoon eens vraag hoe het met hem is. Op het einde van ons gesprek, net als ik ga vertrekken, zegt hij nog dat hij erg opgelucht is dat ik die fles ammoniak heb meegenomen. Ik ben blij dat ik met zo een kleine moeite iets heb kunnen doen voor hem.

Wat als elke hulpverlener eerst straathoekwerker was geweest?

Fluks stapte ik in 1997 voor het eerst door 'mijn wijk' als kersverse straathoekwerkster. Wat een uitdagende, spannende, sensationele job mag ik uitoefenen!

Al snel slaat de realiteit me in het gezicht. Slenteren in de regen, helemaal niemand tegenkomen, nog niet gekend zijn in de wijk, ... Een straathoekwerker heeft de eerste maanden nogal wat lef en doorzettingsvermogen nodig hadden ze me verteld.

Elke dag zie ik een grote groep kinderen van Bulgaars-Turkse inwijkelingen voetballen in het kleine Zonder-Naam-Park, ze zijn daar, gaan niet naar school, wonen met verschillende families in een arbeidershuisje, ze zijn heel zichtbaar in de wijk, ... maar de stad, het beleid ziet ze niet, kent hun problemen niet, weet zelfs niet dat ze er zijn. Hoe toepasselijk de naam van hun verzamelplaats.

Ik voetbal mee en stel voor om deel te nemen aan het buurttoernooi. Een jaar later kunnen ze gebruik maken van de sportschuur in de wijk, nog een half jaar later is één van de gasten er vrijwilliger.

In een ander deel van de wijk hangt een bende stoere Turkse gasten rond op een plein, zo'n jonge Belgische madam lijkt wel interessant verleidingsmateriaal. "Hé, schoon wijf, sigaretje?" Nee, ik ga niet mee met jullie op reis. Ook niet 'gaan wandelen in de auto'. Op de andere (soms oneerbare) voorstellen ga ik ook niet in.

Hier gezellig met jullie keuvelen op de trappen is toch ook ok? Maanden en evenveel discussies later hoor ik ze toch met meer respect over Belgische meisjes spreken, of toch in elk geval in mijn aanwezigheid.

Ömer ken ik al jaren, op een dag wil hij me dringend zien. Zijn droomjob bij de Lijn, die hij na jaren van werkloosheid eindelijk in de wacht kon slepen, is na 2 weken al afgesprongen. Hij zit in zak en as.

"Ja man. Ellendig ... En je was nog zo enthousiast."

"Vragen we een gesprek aan met je directeur?" Na anderhalf uur luisteren zijn er weer tien nieuwe plannen, de één al realistischer dan de ander, maar Ömers geestdrift is terug.

Sensatie? Niet echt.

Wel leerde ik als straathoekwerkster wat een reusachtig effect het kan hebben om er gewoon, betrouwbaar en onvoorwaardelijk te zijn voor de gasten. Dat je met die dagelijkse erkennende, confronterende, motiverende gesprekken echt stenen kan verleggen, zolang je maar eerlijk en oprecht jezelf durft te zijn en in je gasten gelooft. Ik leerde ook dat wij de ogen en de oren van het beleid zijn, dat wij, basiswerkers, moeten tonen wat de dagelijkse gevolgen van hun beleidsbeslissingen zijn. Het is aan ons om een vuist te maken en op tafel te kloppen, om godverdomme recht te staan tegenover de onrechtvaardigheid die onze gasten klein houdt.

Die twee essentiële attitudes die je volgens mij als straathoekwerker zo broodnodig hebt, probeer ik nu elke dag door te geven aan sociaal werkers in spe.

Dus mochten alle hulpverleners een verplichte straathoekwerkstage doen, zou het dan nog in hun hoofd opkomen om naar hun computerscherm te blijven kijken als iemand de ruimte binnenstapt?

Zou je als hulpverlener iemand advies geven zonder te begrijpen waar hij of zij van wakker ligt? Of een andere hulpverlener contacteren voor overleg, zonder de betrokkene te vragen of dat goed is voor hem?

Zou je iemand erop aanspreken dat hij zijn administratie niet in orde krijgt, zonder te zien dat hij al bij zoveel diensten is langs geweest en op tijd op zijn afspraken verschijnt?

Zou je nog gewoon knikken tegenover diensten of beleidsmakers als je cliënt te horen krijgt dat hij uit de boot valt?

Wat je als straathoekwerker leert op straat, draag je de rest van je professionele carrière mee!

Enkele weken geleden was er een staking van het openbaar vervoer. De treinstaking en het busvervoer hielpen me geen stap verder en ik hou niet van die onzekerheid. Ik wist niets beter te bedenken dan “ik ga te voet.” Er was een projectdag in een school. En Brussel – Zaventem? Het is niet eens zo heel ver. Dat is acht kilometer. Dat valt best nog wel mee.

Die ochtend sta ik anderhalf uur eerder op dan anders en ik vertrek.

Na de projectdag zit er niks anders op, ik wandel weer richting Brussel. Voor ik goed en wel in de hoofdstad ben, passeer ik een pleintje. Op het pleintje is een markt. Het is vroeg donker en het gonst gezellig op de markt. Het marktje is een beetje “posh”. Naast het gebruikelijke groenten en fruit heb je een champagnebar, Afrikaanse-tot-Thaise-tot-Chileense eetstanden en de betere worstenverkoper (Hoe noem je dat? Een Ardeense charcuteriekraam? Een aanbevolen-door-topfokkers-verwerkt-vee-foorstander? Een verfijndere vlees-en-fijne-warenverkoper? Een met-ambachtelijk-gekruid-gedroogd-koe-in-darmen-gepropt-volgepropte-uitstalling? Een “saucissehub”? Een voor elk-wat-wils-zolang-het-tam-en-slachtaar-is?). Iemand met heel veel worst dus.

Na een lange vermoeiende dag en een fikse wandeling lonken de geurende kraampjes. Ik ben moe en wil naar huis. Er zijn nog wat kliekjes in de koelkast en mijn hoofd worstelt met de leftovers. Morgen ga ik weer richting Limburg, die kliekjes moeten op. Ik kijk moe links en rechts, en steek de straat over.

“Hee,” roept een man op de stoep. “Ben jij die éne?” Ik hou mijn tred in. Meestal als mensen mij zo naroeppen, ben ik die ene.

“Eh, ja.” Zeg ik. “Ik ben die ene.” Hij noemt een plek en moment waar hij me gezien heeft. Ik knik. Dat kan best. Ik hou het allemaal niet zo bij. De man vraagt hoe het met me gaat, waar ik mee bezig ben. En of we samen wat gaan drinken. Ik weiger beleefd. Ik zeg dat ik nog steeds optreed en jongeren stimuleer met taal. Op mijn beurt vraag ik hoe hij in Brussel is beland. De vraag dringt niet echt tot hem door. Het gaat niet goed met hem, zie ik. Rond zijn ogen zijn groeven die ooit rimpels waren, zijn handen opgezwollen van infecties en alcohol, zijn overblijvende tanden hebben eerder een houtskleur dan ivoor. Deze man leeft op straat. In vergelijking met hem kan ik moeilijk zeggen dat mijn dag zwaar was, dat ik vroeger opstond en bijna twintig kilometer op de teller heb staan. Alles gaat goed.

“Blij dat het je voor de wind gaat. Wil je samen wat met me gebruiken,” vraagt hij een tweede keer.

“Dat is goed,” zeg ik nu. Als we ergens zitten, kunnen we soep of zo bestellen. Dan heeft hij wat gegeten, heb ik wat gegeten. Een win-win.

“Is het okee als ik eerst even sigaretten haal?” Op de hoek is een krantenwinkel. Hij loopt er op af, ik volg hem. Wanneer hij de winkel wil binnen benen, draait hij zich om.

“Kom,” zegt hij gebiedend.

“Ik wacht buiten wel.”

“Kom mee.” De man is groot en slungelachtig en klinkt vastberaden. Als een kind dat niet alleen de speelgoedwinkel binnen durft, staat hij naast me. Ik geef toe, denk dat ik hem begrijp. Hoeveel mensen zouden er niet – op dat moment dat hij binnen is – weglopen? De man met vuile trui en gescheurde broek achterlaten nu zijn aandacht bij wat anders ligt. Als ik iets later in de krantenwinkel sta, merk ik dat er wat anders speelt.

De krantenverkoper neemt zonder probleem het pakje saffen dat de man van de straat bestelt. Het pakje wordt op de toonbank gelegd en de zwerfver gaat zesendertig keer zijn acht zakken door voor geld. Hij heeft geld, daarvoor moest ik niet mee naar binnen. Daar had hij buiten al mee gezwaaid. Er speelt dus nog wat anders. De man betaalt de sigaretten, steekt zijn geld weg en bedenkt zich.

“Jij,” zegt een andere krantenverkoper die uit de achterkamer verschijnt. “Buiten.” Hij wijst naar de man naast me. Meteen heb ik zo iets van; “Hee, doe even normaal, dat is een klant, hij heeft net wat gekocht.”

“Wil je wat drinken?” Vraagt de man van de straat onverstoorbaar aan mij. Ik knik. Was dat niet het plan?

“Goed. Doe dan maar een fles whiskey.” Hij wijst naar een van de flessen. “Welke wil je?”

Verbijsterd haal ik mijn schouders op, die vraag had ik anders begrepen. Ik kijk van de ene krantenverkoper naar de andere. Er loopt volk de zaak binnen en een rij begint zich te vormen aan de kassa. De tweede media-, roddel- en serieuzekost-boekjesverkoper staat te trappelen om ons buiten te kegelen. Onverstoorbaar bestelt de man van de straat een fles whiskey, duwt het pakje sigaretten in mijn handen en opnieuw gaat hij zesendertig keer zijn zakken door om zijn geld te vinden. Het overige geld steekt hij weg.

“Allez, dehors.” Herhaalt de krantenboer. Ik gris de whiskey en de sigaretten mee.

“Heb ik mijn wisselgeld gehad,” vraagt de man.

“Ja, ja. Dat heb je weggestoken.”

“Zeker?”

“Ja. Kom, we kijken het buiten na,” zeg ik om iedereen tevreden te stemmen. Ik werp nog een vuile blik naar de vieze boekjesverkoper. Het zijn vaak niet de mensen, maar de handelingen die ons lelijk maken. Het eerste cafeetje laten we links liggen en ik sta er niet bij stil. We komen op een andere hoek van het pleintje aan en openen de caf  deur. Zouden ze hier soep hebben?

“Hij niet!” Roept de barvrouw voor we goed en wel binnen zijn. “Jij wel, als je wil.” roept ze nog halvelings na, terwijl de deur zich sluit. Op het pleintje is ook een wat duurdere brasserie. Een zitplaats-met-het-doel-drankjes-of-eten-te-verkopen, een babbellek-als-je-wat-gebruikt, een verpoosplek-waar-iedereen-die-geld-heeft binnen mag – dacht ik –. Nu we al twee keer op twee minuten tijd buiten zijn gezet, bedenkt ik me terstond. Zelfs op het terras van die soepzaak zouden we niet welkom zijn. Ook staat het ineens als een paal boven water, waarom we geen whiskeyfles in de supermarkt wat verderop zijn gaan halen. Daar staan in vestjesgehijsste buitenwippers. Jammer, het zou alleszins goedkoper geweest zijn.

Het begint te regenen – wat goed is voor het dramatische effect van het verhaal –, maar het begon ook echt te regenen. “Kom mee naar de bank.” Hij knikt met zijn hoofd naar de grote kantoorruimte met betaalautomaten. Alsof hij er elke dag staat, neemt hij het enige statafeltje voor zich. De man steekt een sigaret op, haalt een halve zak chips uit een jaszak en opent de fles whiskey. Er lopen mensen in en uit. In mijn hoofd panikeert er iets. Zo dadelijk valt hier de politie, een SWAT-team, het leger of een squad in-leer-opgedirkte-G-force-ninjatroopers binnen. Zo een dozijn beveiligingsgasten, bank- en/of schatbewaarders die ons streng en terecht met een vingertje zeggen dat we hier geen sigaretje mogen opsteken. Met een absurd abnormale hoge boete tot gevolg.

Ik heb mijn kant gekozen. Ik sta naast een mens dat ik niet wil beoordelen. Gust, de mens, vraagt of ik een slok whiskey wil en houdt de fles voor mijn neus.

“Wacht, ik ga bekertjes op de markt halen.” Het miezert nog steeds en alles gonst er gezellig. Nat, maar amusant. Bubbels en regen. Ik snel voorbij de meeste kraampjes tot ik iemand zie die koffie en guacamole-pannenkoeken heeft.

“Goedenavond,” zeg ik als de kramer me aankijkt, “Mag ik alsjeblieft twee bekertjes?”

“Zomaar? Zonder wat te consumeren?” vroeg de marktkramer.

“Ik kom straks wel even wat gebruiken,” beloof ik, want ik begrijp hem, we leven nu eenmaal in een economische wereld en alles wordt duurder. Met twee bekertjes verschijn ik iets later weer in de bank. De zwerver neemt een beker, giet er een scheut whiskey in en zet die aan zijn lippen. De drank klok-klok-klokt aardig naar binnen. Het tweede bekertje moffel ik weg, ik wil niet dat hij zich gegeneerd voelt, zodra hij het overslaan van etiquette realiseert. Ik glimlach.

Ineens, op aanvraag, sta ik een tekst te brengen. Voor Gust. De man van de straat geniet. We praten over koetjes en kalfjes en na een tijd zeg ik dat ik echt naar huis moet.

“Wil je niet even langer blijven?” Vraagt Gust, met tranen in de ogen. Bang voor eenzaamheid en beoordeling van anderen. Hij heeft een luisterend oor gevonden en ik moet verder.

“Kijk,” zegt hij en hij houdt me na zesendertig keer door zijn zakken te zijn gegaan – “Ik kan er voor betalen. Blijf nog een uurtje?” – twintig euro voor.

Het is schrijnend en ik weet dat ik nee moet antwoorden. Voor hem, voor mijn eigen welzijn. Het is de moeilijkste nee die ik ooit in mijn leven heb moeten zeggen. Ik denk aan al de straathoekwerkers en eerstelinie-hulpverleners die soms vreselijke keuzes moeten maken en niet iedereen mee naar huis kunnen nemen. Ik ben zo dankbaar dat ze er zijn, voor Gust, voor alle visjes die buiten de mazen van het net dwalen, voor alle fouten in het systeem.

“Nee.” Het is een fluister. Hoorbaar en stil.

“Dat kan ik niet.” Schor en onzeker. Mezelf niet echt overtuigend, maar het moet. Door de projectdag heb ik een hoop boekjes bij. Een ervan springt er voor mij tussenuit. Een van mijn lievelingsboekjes, zeg maar. Het is een boek vol cursiefjes, Louis Verbeeck schept huiselijke taferelen en waardevolle bedenkingen. Ik graai in mijn tas. “Hier. Om je gezelschap te houden.”

Meer kan ik dat moment niet doen. “De volgende keer maak ik tijd.” De belofte klinkt als een guacamole-pannenkoek. Goed bedoeld, slap vanbinnen. Het blijft moeilijk in te schatten welke wereld ik achterlaat, als ik de volgende instap.

WAT IK JE (NIET) VERTEL

*We knikken. Je staat op en schuift je stoel naar achteren.
Je geeft me een hand.
"Tot snel." Vertel ik je.*

*Wat ik je niet vertel, is dat ik je eigenlijk wil vastnemen en je zeggen dat alles wel goed komt.
Maar dat kan ik je niet beloven,
dus doe het niet.
In de plaats daarvan geef ik je een ietwat ongemakkelijke glimlach.
We zwijgen even en lezen elkaars gezicht. Die spreken boekdelen.
Een boek,
dat zou je kunnen schrijven.
Tijd heb je nu toch genoeg
(met een knipoog)!
Ik zie even niets anders om mee
te lachen.*

*Wat ik je niet vertel, is dat ik een tijdje nodig heb om je verhaal te kunnen plaatsen.
De ontmenselijking, de eeuwigdurende cirkel
raakt.
mij.
Ik kan me niet voorstellen hoe machteloos jij je moet voelen.*

*Wat ik je niet vertel, is dat ik moeite heb te vertrekken,
zo,
hopende dat je hoofd niet te donker wordt,
terwijl je tussen vier muren
geleefd wordt.*

*Wat ik je wel vertel, is dat ik niet weet wat te zeggen,
maar gewoon,
dat ik er zal zijn.*

Hier stonden we dan.

Jij je fiets volgeladen, ik mijn schouders.

Gelukkig stak je al je spullen eerst in plastic zakken voordat je ze in je tassen propte. Je hebt dan ook al veel ervaring.

Het regende. Het regende hard.

'En nu?' vroeg ik je 'zal ik je helpen dragen?'

Je haalde je schouders op, wou me niet belasten met die zware tassen.

We vertrokken.

Een uur. Zolang was het wandelen.

Een uur in de gietende regen.

We hebben gevloekt, maar nog veel harder gelachen.

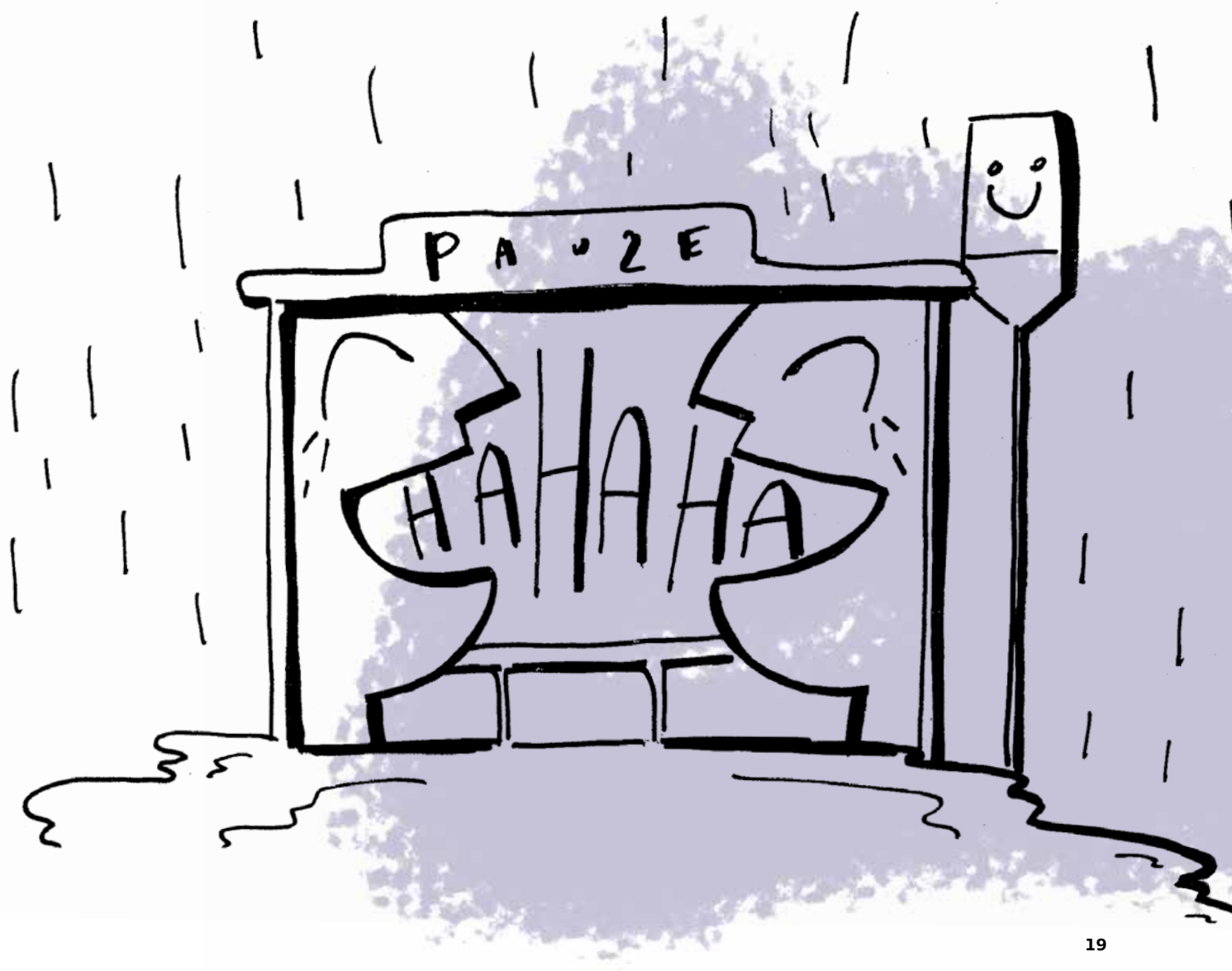
Bij ieder buskotje namen we pauze. Alsof we daar zouden opdrogen.

Doorweekt waren we en lachten nog harder met de situatie.

Aangekomen, de regen droop van ons af. Met een gevoel van overwinning legden we jouw spullen neer. We rookten al zwijgend een sigaret en keken naar de regen. Dat kon, want je verblijf mist een muur.

Ik vertrok om de bus te halen en zag je achter mij, zeiknat naar me kijken.

Ik beloof je volgende keer langer te blijven.

PRECIES GOED ZO

*De afgeleefde matrassen liggen er sip bij. De bestofte lakens rusten stil in een hoek.
Muren zijn zoek en op die ene hele muur staat geschreven zijn naam
zodat hij niet zal worden vergeten.*

*De peuken op de grond zijn duidelijk de weg kwijt. Op die betonnen grond verspreidt zich
verschillend getuig.
En zijn getuigen van het heen en weer gedans van de wind
door de ontbrekende muur.*

*Als muziek vindt hij, want hij staat op en danst met zijn peuken mee.
Hier bestaat geen uur.*

*'t Is precies goed zo
't Is precies wat het is.*

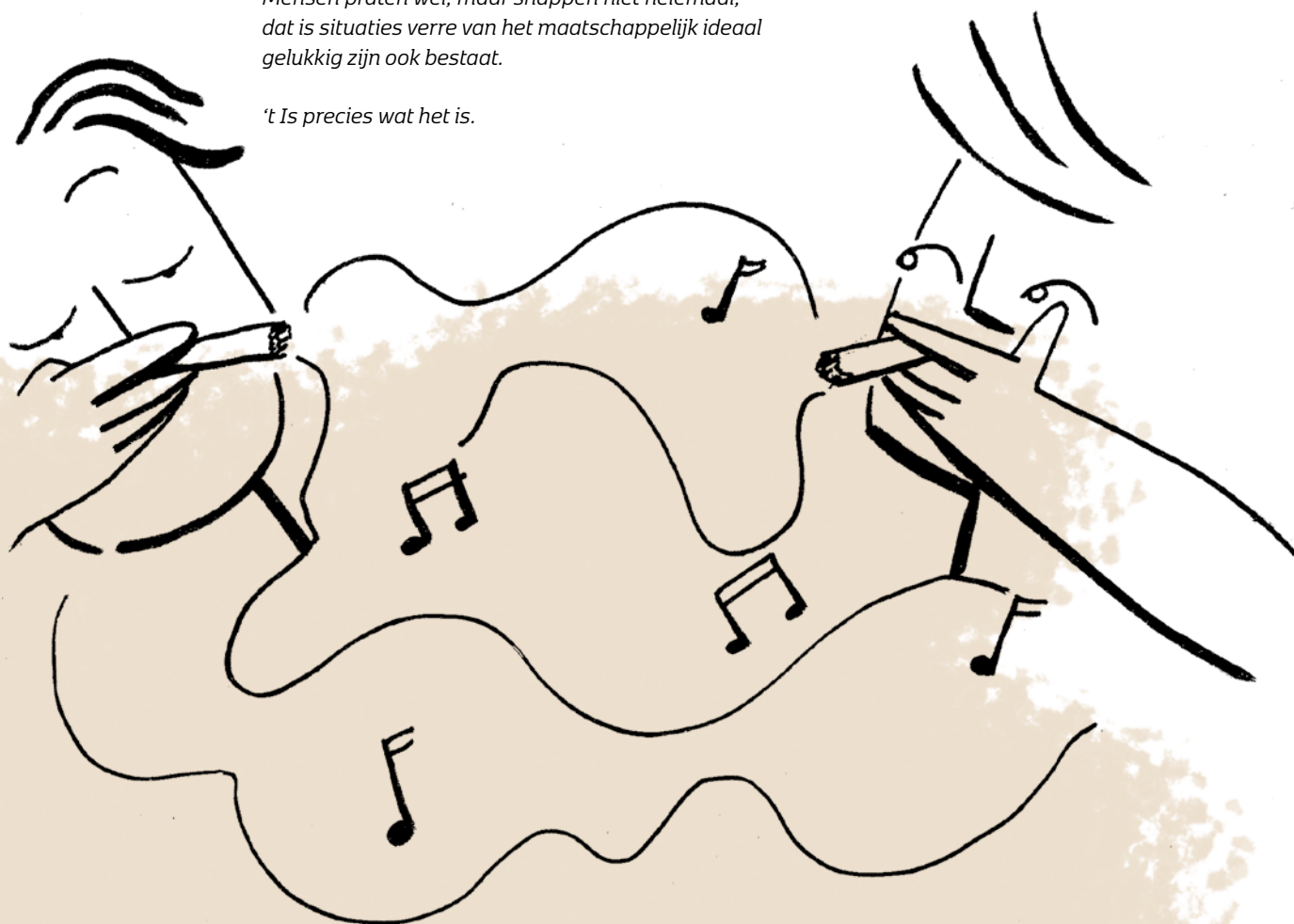
*Al snijdt de kou scherp in mijn wangen,
toch is het warm op een manier.
We wisselen woorden van verbondenheid en blikken van begrip.*

*Comfortabele stiltes vallen en staren in de verte,
terwijl we lurken aan onze zoveelste sigaret
waarvan de warme rook het lichaam hevig binnendringt.*

*'t Is precies goed zo.
't Is precies wat het is.*

*Er ligt een dunne lijn tussen gek en geniaal.
Mensen praten wel, maar snappen niet helemaal,
dat is situaties verre van het maatschappelijk ideaal
gelukkig zijn ook bestaat.*

't Is precies wat het is.

In 1975 kwam ik als jonge leraar in Genk terecht in een middelbare school met tachtig procent allochtone jongeren. De kwaliteit van het onderwijs was laag en er waren veel disciplinaire problemen. Ik was verbijsterd dat de onderwijswereld zo traag reageerde en geen maatregelen nam om de vele anderstalige nieuwkomers op een gepaste wijze op te vangen in taalklassen. Ik zocht contact met buurtwerkers van de wijk en we begonnen met naschoolse taallessen, dit was de omgekeerde wereld. Ik werd ook vrijwilliger in de jongerenwerking en liet me een paar jaar nadien detacheren naar deze werking.

Op het einde van de jaren zeventig waren er in verschillende buurten van Genk jongerenwerkingen opgestart die zich richtten op de niet-georganiseerde, meestal allochtone jongeren, die geen aansluiting vonden bij het traditionele jeugdwerk. Migratie betekende voor vele allochtonen een breuk met hun cultuur. Vooral de jongeren van de Tweede Generatie waren hiervan het slachtoffer. De afwezigheid van goede rolmodellen, negatieve ervaringen op school, lege vrije tijd, kleine criminaliteit, problemen met justitie, werkloosheid, discriminatie ...

De beruchte jongeren van op school kwam ik nu op straat tegen. In die tijd waren er in Genk enkele straatgroepen en motorbendes. In 1980 maakte Paul Jambers hier een reportage over voor Panorama. Veel jongeren gebruikten in die tijd softdrugs en wat niet lang erna een opstap was naar heroïne. Van een groep van vierendertig jongeren in een bepaalde wijk waren er mettertijd dertien hieraan verslaafd. In Genk nam heroïnegebruik een epidemische vorm aan en vertienvoudigde op korte tijd tussen 1984 en 1986.

Verslaving aan harddrugs zorgde voor gigantische problemen. Voor de jongeren, hun families en de omgeving. In 1986 werden in een monsterproces achtenzeventig gebruikers berecht. Dit was aanleiding voor de nieuwe reportage "Junkieverdriet" van Jambers. Voor sommigen betekende het druggebruik een tragische dood op zeer jonge leeftijd.

Wat we voor onze ogen zagen gebeuren, konden we niet keren. Intussen werden verslaafde jongeren niet meer toegelaten in de meeste jeugthuizen. Deze situatie vroeg om een gepast antwoord: er was nood aan een nieuwe methode om verder te werken met risico- en verslaafde jongeren, die niet bereikt werden door het jeugdwelzijnswerk. Naast mijn tewerkstelling in het jeugdhuis, werkte ik in die tijd ook deeltijds bij het Centrum voor Alcohol- en andere drugproblemen (CAD). Daar onderzochten we ook de mogelijkheden om te starten met straathoekwerk. We deden het nodige studiewerk, hadden contacten met jongerenwerkers in Amsterdam waar het straathoekwerk al bestond sedert het einde van de jaren zestig en gingen ook ons licht opsteken bij het CAD van Maastricht en Heerlen, die "veldwerkers" in dienst hadden.

>

In 1985 startten we een eigen project met vijf straathoekwerkers in vier verschillende Limburgse steden. Vooral het toenemend heroïnegebruik baarde zorgen. Toch kozen we ervoor om ons te richten op de ruime groep van maatschappelijk kwetsbare en randgroepjongeren. De straathoekwerkers zouden inzetten op hulpverlening maar in belangrijke mate ook op preventie. Omwille van hun belangrijke signaal- en doorverwijsfunctie was het aangewezen dat de straathoekwerkers konden functioneren in nauw contact met het hele welzijnsnetwerk. Daarom werd er per regio een overlegplatform opgericht.

De eerste lichte straathoekwerkers was meteen een goede. Dit zorgde voor een enthousiaste en succesvolle start. De hoge verwachtingen die we gekoesterd hadden, werden ruimschoots ingelost. Anders dan we hadden ingeschat, want al vlug immers werd duidelijk dat deze nieuwe werkvorm, dicht bij de jongeren, niet als resultaat had dat verslaafden snel gingen ontwennen. Een straathoekwerker kan en kan een belangrijke rol spelen in de ondersteuning van gasten die eraan toe zijn om hun gebruik te beëindigen. Meestal gaat daar een lange tijd aan vooraf waarin er alleen maar contact is en eventuele begeleiding beperkt blijft tot het aanpakken van allerlei andere problemen. Op deze manier kunnen de schadelijke gevolgen van de verslaving beperkt blijven en is er een beter perspectief om eventueel ooit te stoppen met gebruik. De meeste randgroepjongeren hadden niet direct problemen met verslaving. Wel met andere dingen zoals moeilijkheden op school, zinvolle vrijetijdsbesteding, werkloosheid, ...

De praktijk toonde ons de mooie opportuniteiten van deze voor ons nieuwe werkvorm. Het meest opmerkelijk was natuurlijk de veelheid aan contacten met allerlei gasten. Hieruit kwamen ook een aantal nieuwe ideeën en initiatieven uit voort zoals groepsactiviteiten en overlevingstochten. Tal van aspecten en knelpunten vroegen in deze aanvangsfase om aandacht en verduidelijking. Al vlug kwam er een uitbreiding en gingen ook de eerste vrouwelijke straathoekwerkers aan de slag. Een veelbelovende en boeiende werkvorm had stevig wortel geschoten.

Nu, vijfendertig jaar later is het straathoekwerk uitgegroeid tot een zeer waardevolle, zelfstandige werkvorm, die zijn plaats gevonden heeft in het geheel van het welzijnswerk. Het is een heel authentieke vorm omdat deze zich grotendeels afspeelt in de dagdagelijkse, onverbloemde werkelijkheid, waarbij de relatie tussen de straathoekwerker en de gast, het belangrijkste werkinstrument is.

Meer dan ooit voel ik warme sympathie en respect voor deze "professionele vrienden", die gasten voor korte of langere tijd vergezellen op hun soms niet zo gestroomlijnde levenspad.

"Hey! Da's lang geleden!" Roept hij luidkeels naar een passerende dame. Ze kijkt ons wat raar na en besluit uiteindelijk om verder te wandelen. We zitten op een bank in het midden van het centrum. Er is veel verloop en om die reden heeft Dirk zich daar gepositioneerd. Hij vermaakt zich kostelijk met het verwarren van de passanten.

"Is dat nu echt nodig?", vraag ik hem met plaatsvervangende schaamte. "Ik ben toch vriendelijk?", grijnst hij. Mijn schaamte lijkt zijn pret enkel te versterken.

"Denk je dat die vrouw dat apprecieert?" Opper ik. Het is ons gewoonlijke gekibbel.

In het prille begin leek hij enkel opmerkingen te geven over hoe goed de vorige straathoekwerker was en dat die daardoor had moeten vertrekken. Zo impliceerde hij dat ik best ook al die dingen kon doen zoals mijn voorganger. Daar fietste ik dan kordaat om heen. Hij bleef mij keer op keer testen om te zien hoe ver hij kon gaan. Dat was onze fundering van een lang en traag proces. Ik ging hem namelijk een andere kant van het straathoekwerk laten zien. We leerden elkaar beter kennen en uiteindelijk ebde het onderwerp van de andere straathoekwerkers weg. In de plaats daarvan kwam zijn rauwe humor op de voorgrond. Voorbijgangers naropen, hen aanspreken op uiterlijke kenmerken en flauwe moppen maken die weinigen leken te begrijpen. Enkele keren kreeg hij een boze blik als antwoord.

"Oei!", zei hij dan luid en ironisch. Het leek hem weinig te deren. In schril contrast met zijn vermaak voelde ik mij telkens ongemakkelijk. Had ik namelijk geen verantwoordelijkheid naar die burgers toe? Moest ik zijn gedrag niet bijsturen? Uiteindelijk begon ik de humor ervan in te zien en niet veel later sprak ik hem ook aan over zijn opmerkingen.

"Heb jij nog nooit zo een handtas tegen je hoofd gekregen?" vroeg ik hem op een dag. "Nee, nooit. Wel ooit slaag gekregen van een junkie, maar dat was omdat ik hem geen geld wou geven." Dirk neemt geen blad voor de mond. Zijn waarheid mag gehoord worden. Het liefst van al ziet hij alle druggebruikers en daklozen opgesloten. Volgens hem zijn zij de oorsprong van alles dat misloopt. In het begin vond ik dat vreemd. Een groot deel van zijn contacten op straat behoren immers tot die doelgroep. Uiteindelijk begon ik in te zien dat zijn aversie net ontstond door dat lotgenootschap. Tegen wil en dank, afhankelijk van mensen waar hij liever niet mee omgaat. Onder zijn harde bolster leer ik een verlangen kennen om gezien te worden en samen te zijn met anderen. Het grof gedrag op de bank een remedie tegen zijn eenzaamheid. Een poging om uit die vicieuze cirkel te treden van hetzelfde soort mensen die er enkel voorwaardelijk zijn. Gevangen tussen de tijd van vroeger waarin hij aanzien had en zijn leven van vandaag waarin hij misnoegd is om zijn afhankelijkheid van een systeem dat hem beknot.

Op onze bank is er wederkerigheid.

"Ik ben slechtgezind, Dirk." Zeg ik op een dag.

"Oei, wat scheelt er?" Vraagt hij op een licht spottende toon. Ik moet hem het antwoord schuldig blijven. Ons gesprek gaat verder. Ondertussen passeert een stroom mensen en maakt Dirk een schuine opmerking naar iemand. De vrouw in kwestie kijkt hem erg boos aan. Deze keer merk ik een verlegen blik op in Dirks gezichtsuitdrukking. Hij had duidelijk op een andere reactie gehoopt. Ik begin luidop te lachen: "jij bent toch ook een geval he, Dirk." Op een gevat antwoord hoef ik niet lang te wachten.

"Je kan nu tenminste weer lachen!" zegt hij ad rem.

Het is januari. De winter draait op volle toeren en er ligt een mooie laag sneeuw buiten. Mijn eerste winter als straathoekwerker, helemaal ingepakt en met thermisch ondergoed begeef ik mij op straat. Een uur op een bankje zitten op een pleintje is op dat moment een hele prestatie voor mij.

In deze periode krijgen we een melding dat er een man buiten in een bosje slaapt, naast een fietspad. Zijn slaapplek werd ontdekt na meldingen aan de reinigingsdienst dat er in de omgeving aan sluikstorten werd gedaan. Het bleek om een slaapplek te gaan die bestaat uit wat plastic zeilen en paletten. Er werd enkele malen iemand gezien door een alerte buurtbewoner, het zou een oudere man zijn die in zichzelf brabbelt. Alle betrokken diensten deden extra inspanningen om contact te krijgen met deze man en er werd hem uiteindelijk ook een aanbod gedaan naar opvang.

Hier wenste hij niet op in te gaan. De bezorgdheid rond deze man blijft echter en zo komt de vraag tot bij ons team om te proberen deze man te bereiken. Aangezien ik nog een rustige agenda heb, word ik erop uitgestuurd.

Het moeilijke van deze situatie is dat we vanuit de visie van straathoekwerk contacten op een natuurlijke manier laten groeien door op bepaalde vindplaatsen aanwezig te zijn. Nu word ik op pad gestuurd met een duidelijke missie om met deze ene man contact te leggen die reeds andere hulp heeft afgewezen. Dit dan ook nog op een plaats waar eigenlijk enkel maar mensen moeten zijn die er met de fiets passeren. Het is een plek waar ik meteen uit de toon val als ik daar wat op en af wandel in de hoop de man te treffen. Dus zie ik me genoodzaakt om open kaart te spelen als ik hem zou tegenkomen. Ja, ik zal hem wel moeten vertellen dat er mij als straathoekwerker gevraagd werd om met hem een babbel te komen slaan. Al loop ik zo het risico dat hij meteen de deur voor mij dicht zal doen.

Wat drijft iemand om in dit weer buiten in de bosjes te slapen? Ik ben heel nieuwsgierig naar wie de mans is. Hoe zal hij eruit zijn? Is hij niet goed bij zijn hoofd? Hoe gaat hij reageren? Kan het gevaarlijk zijn? Ik neem me voor om vooral vroeg in de ochtend en in de vroege avond naar hem op zoek te gaan. Ik had vernomen dat de man overdag zelden te vinden is aan zijn slaapplek. Moest ik er zelf slapen in deze temperaturen, dan zou ik vermoedelijk vrij vroeg wakker worden en willen bewegen om op te warmen. Dus ik probeer er vroeg te zijn in de hoop hem daar aan te treffen als hij wakker wordt, of net dat moment dat hij wil vertrekken.

De eerste keer dat ik aan de locatie aankom, rond een uur of negen, parkeer ik mijn wagen een eindje verder op en ga ik op zoek naar de slaapplek. Ik weet ongeveer waar het is, maar moet toch goed zoeken vooraleer ik denk de slaapplek gevonden te hebben. Het is erg spannend allemaal. Ik wandel een stukje verder door een paadje wat ik lijk te vrijwaren naast het fietspad. Ik vermoed dat het richting de slaapplek loopt.

Ik zie voor mij inderdaad enkele zwarte plastic zeilen, wat takken in een grote cirkel gestapeld, rondom de centrale plek waar de man vermoedelijk slaapt. Onder die zeilen, naast of op wat paletten. Geen dakje, niets van comfort. Ik beweeg me zo stil mogelijk voort, ik weet niet of er iemand 'thuis' is of niet. Ik zie precies een bobbel onder het zeil. Zou hij daar onder liggen? Het zeil lijkt wat te bewegen, maar er staat ook redelijk wat wind die dag. Ik zie geen damp pluimpjes van onder het zeil komen die zouden kunnen wijzen op een ademhaling. Condenseert de adem misschien meteen aan de binnenkant van het zeil?

Hoe dan ook voelt het niet juist om daar te staan. Ik voel me een indringer. Per slot van rekening is dit de plaats die voor iemand misschien wel een thuis is, die plek waar iemand zich terugtrekt en komt om te slapen. Er staan zelfs nog 2 winkeltassen tegen een boom. Hoe zou ik me voelen als er plots iemand in mijn woning zou komen om zaken met me te bespreken? Dit lijkt me niet de juiste aanpak. Ik gooi het de volgende keren over een andere boeg, bedenk ik me en trek me terug.

Tijdens een bespreking in ons team wordt er het idee geopperd om een thermos koffie mee te nemen om de man een tas koffie aan te bieden om op die manier misschien toch een kans te hebben met de man te spreken. Hier voelde ik me wel goed bij, dan heb ik de man tenminste iets in het hier en nu aan te bieden. Wie zou er nu geen warme koffie willen na een koude winternacht in de buitenlucht?

Op een opmerkelijk zonnige winterdag, wandel ik het fietspad op en zie ik een man aan mijn rechterzijde van mij wegwandelen in de richting van Hasselt. Hij is op een dertigtal meter van mij verwijderd. Ik waag het erop en begin hem achterna te stappen. Ik voel me echt een idioot om zo achter iemand aan te zitten, maar ik zet toch door. Ik ben heel zeker dat het deze man is, ik herken ook de voetafdrukken die ik eerder bij de slaapplek zag. Als ik naast hem kom wandelen kijkt hij me aan. Ik groet hem vriendelijk en vraag of ik hem even wat mag vragen. Hij stemt toe! Ik stel mezelf voor als straathoekwerker en geef aan dat er mij vanuit de stad gevraagd is om eens polshoogte te komen nemen bij hem. Ik besef dat ik niet eens een vraag heb gesteld, hoe dom van me. Maar hij laat er geen gras over groeien.

“Met de stad wil ik niks meer te maken hebben”, zegt hij kordaat en met krachtige stem. Hij kijkt recht voor zich uit en stapt noest verder. Hij heeft hier duidelijk geen zin in. Ik vrees dat het contact op niets gaat uitdraaien. Plots denk ik aan de thermos koffie die in mijn rugzak zit.

“Kan ik je een plezier doen met een tasje koffie?” Ik zeg dat ik er wat hem meegenomen in mijn rugzak. Dat ziet hij gelukkig wel zitten. We houden samen halt. Ik haal een tasje uit en vraag of hij melk of suiker wenst bij de koffie.

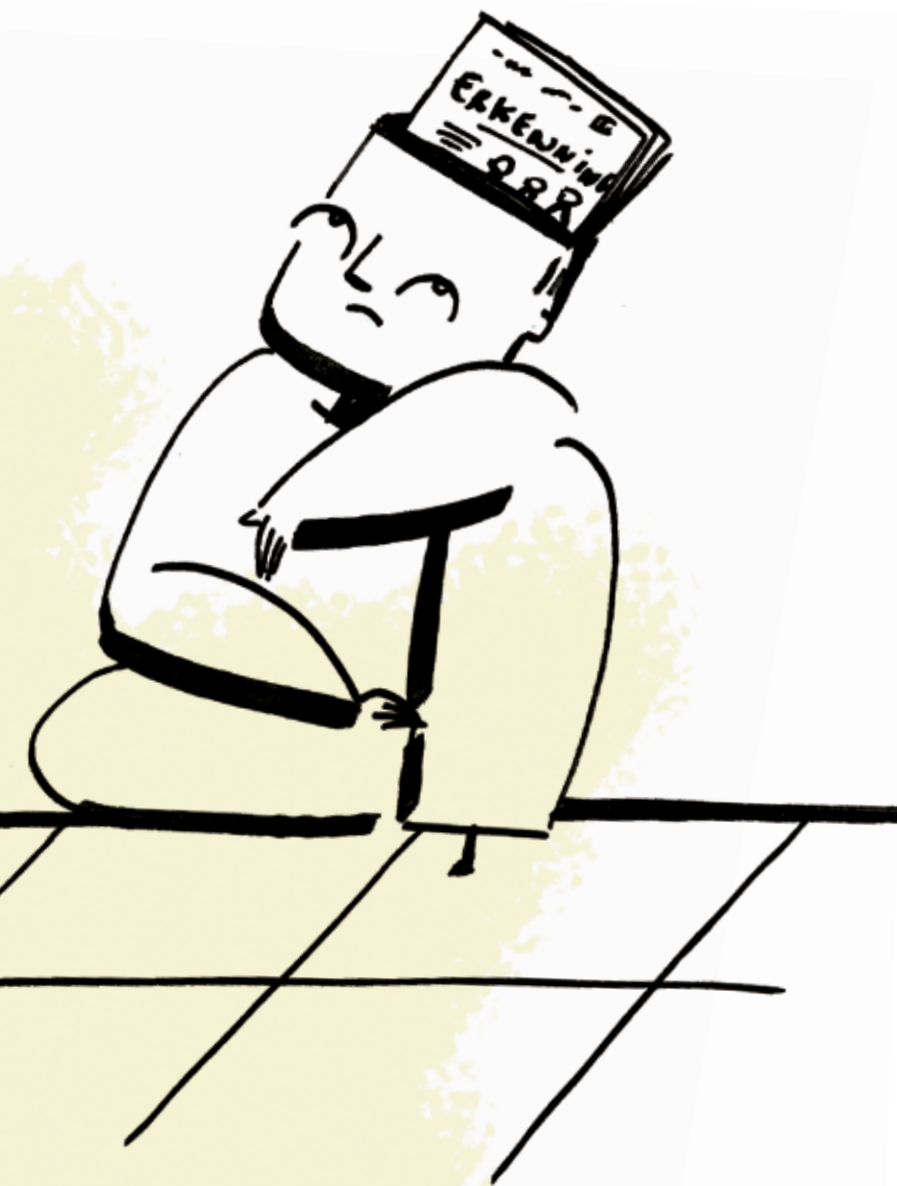
“Ja, beiden graag!”. Ik geef hem de tas koffie. Ik zeg ook dat ik van hem niks verwacht en dat ik me zelf eigenlijk erg ongemakkelijk voel bij de hele situatie. Ik wil hem zeker niet lastigvallen. Hij geeft me te kennen dat hij niks persoonlijk tegen mij heeft. Ik vraag wat hij dan heeft meegemaakt dat hij van de stad niets meer moet weten. Hij vertelt me een heel verhaal over een c4 die hij nooit kreeg, over familiekwetsies, de studies die hij deed en dat hij professor in de wetenschap is. Hij zou bezig zijn met een plan om uit België te vertrekken, over een maand zou hij in Engeland zitten. Ik vind het een erg boeiend verhaal en uit meermaals mijn verbazing bij alles wat hij vertelt. Ondertussen drinkt hij zijn koffie aan een vlot tempo leeg. Hij bedankt me voor de koffie en geeft aan dat hij zijn weg verder gaat zetten. Ik bedank hem voor zijn tijd en wens hem nog een fijne dag verder, ik zeg nog dat hij me gerust mag bellen als er iets is. Weer stom gezegd, denk ik achteraf, hij mag gerust ook bellen als er niets is, of als hij zich verveelt of gewoon wat wil kletsen. Het ging ook zo snel allemaal. Ik ben blij dat hij met mij wat dingen heeft willen delen en dat hij aangeeft dat hij helemaal geen hulp nodig heeft en dat er anderen zijn in Hasselt die onze hulp beter kunnen gebruiken.

Sindsdien kom ik hem af en toe tegen in Hasselt. Als we elkaar zien begroeten we elkaar vriendelijk en enthousiast. We wandelen naar elkaar toe, babbelen zeer kort over het weer of, de aanleg van nieuwe fietspaden, Na enkele minuten rondt hij steeds af en zegt dat hij verder moet. Ik geef hem wat dat betreft de touwtjes in handen. Maar na een paar keer zeg ik voor het afscheid dat ik hem de volgende keer op een koffie zal trakteren. Dat aanbod valt blijkbaar in goede aarde. Hij geeft aan dat hij bijna dagelijks in de bib zit en dat de koffie daar goed en goedkoop is.

De toon van de relatie is gezet. We zien elkaar enkele keren per maand, meestal toevallig. Hij heeft geen duidelijke vraag, maar vertelt me graag over wat hij voor andere gasten allemaal organiseert, hoe hij hen ondersteunt of hoe hij bezig is met het oprichten van een uitgeverij voor oude Vlaamse boeken en waarom daar toch een markt voor is. Voorlopig weet ik niet wat onze gesprekken voor hem betekenen en of er ooit een concrete vraag zal komen. Ik blijf nabij en probeer hem beter te leren kennen.

GEEN SLAAP

Thuis bleef hij 's nachts wakker terwijl zijn vrouw en drie kinderen sliepen. Hij hield de wacht, voor het geval er bommen zouden vallen. Slapen kon niet.

Hij vertrok, een lange tocht. Zonder slaap. Ik leerde hem kennen. Uitgeput, moe, bezorgd en wachtend. Hij was toen een half jaar in België en wachtte op erkenning. We wachtten samen. Hij sliep niet.

Gisteren was hij jarig. We dronken samen thee. Hij liet een filmpje van zijn kinderen zien die happy birthday zongen. Twee van de drie toch, de jongste moest huilen. Hij had zijn kinderen op dit punt al twee jaar niet gezien. Een krop schiet in mijn keel.

Een tijd je later kreeg ik als eerste telefoon. Hij kreeg 'positief'! Vanaf nu is hij een erkende burger. Euforie voor een paar uur. Nu, een plaats zoeken om te wonen en snel. Alweer geen slaap.

Maanden zochten we samen. Maanden van afwijzingen. Geen uitkering zonder contract, geen contract zonder inkomen, "ga werken," zeiden ze, geen werk zonder woonst. En de cirkel is rond. We voelen ons machteloos en hij sliep niet.

Telefoon. Hij kreeg een sociale woning. Net op tijd, want de dag erop zou hij op straat hebben gestaan. We gingen samen zijn contract tekenen. Ik moedigde hem aan helemaal zelf het woord te nemen, zijn Nederlands was er goed op vooruit gegaan.

Daar zaten we, in zijn nieuwe woonst. Ik op een stoel, hij op de grond. Meer had hij niet. Volgende week misschien een matras. We namen samen een hoop papieren door die hij niet begreep en hij vertelde me dat hij ernaar uitkijkt zijn familie aan me voor te stellen.

Nog steeds uitgeput, moe, wachtend en bezorgd. Om andere dingen dan een half jaar geleden, toen ik hem leerde kennen. Het stopte niet. Het stopt niet.

Dus we wachten samen en hij slaapt niet.

‘Wie zijn geschiedenis niet kent, is geblinddoekt voor de toekomst!’ Met dit spreekwoord verwijs ik naar de ervaring die we hebben opgebouwd. Vele jaren geleden hadden we als politie op zijn minst het gevoel dat we er alleen voor stonden op straat. Zeker op het platteland was er eigenlijk nauwelijks sprake van de aanwezigheid van hulpverleners op het terrein. Het was bovendien een tijd waar de politie voornamelijk de controle trachtte te houden door ordehandhaving, repressie en reactief optreden ... Meestal in de stijl van crimefighter, eerder dan als peacekeeper.

Dat onze maatschappij permanent evolueert, wordt door niemand in vraag gesteld. Gelukkig kenmerkt het zowel straathoekwerkers als politie dat deze evolutie als een uitdaging wordt aanzien. De politie leerde van haar fouten en evolueerde na de Dutroux-affaire naar een model gekenmerkt door een gemeenschapsgerichte politiezorg. Het is de politiezorg waar men vertrekt van het belang om zich tussen de mensen in de samenleving te begeven. Een model waar we beseffen dat we de overlast en criminaliteit niet alleen aan kunnen, maar best samen met onze partners kunnen bestrijden.

Ik herinner mij het gegeven dat er iets meer dan tien jaren geleden in onze politiezone een twintigtal groepjes hangjongeren waren. Maar het waren slechts enkele groepjes die voor te veel overlast zorgden en kleine, soms zelfs zwaardere vormen van criminaliteit pleegden waaronder brandstichting, diefstallen, druggebruik etc. Op de werkvloer was het toen alle hens aan dek om onze medewerkers op het juiste pad te houden kwestie beeldvorming met betrekking tot rondhangende jongeren. Van de twintig groepjes waren er immers slechts twee à drie die echt over de schreef gingen.

In samenspraak met de gemeenten van onze politiezone kozen wij daarom voor een tweesporenbeleid. We vroegen niet alleen onze medewerkers om op de juiste wijze preventief en communicatief op te treden, maar kozen bovendien voor een constructieve samenwerking met het straathoekwerk, dit met respect voor ieders eigen rol. Het resultaat was duidelijk: een relatief snelle daling van het aantal tussenkomsten met betrekking tot overlast en criminaliteit met maar liefst zeventig procent.

Veiligheid kan je het best verzekeren door samen te werken. Integraal samenwerken betekent dat je open staat voor andere inzichten en afhankelijk van de situatie kunt anticiperen vanuit diverse invalshoeken. Net daar is de rol van een straathoekwerker een echte meerwaarde gebleken. De drempel tot overleg en communicatie met de jongeren werd door de aanwezigheid van het straathoekwerk aanzienlijk verlaagd. Een straathoekwerker neemt bij wijze van spreken de jongere, die welbepaalde moeilijkheden ervaart, bij de hand en levert zo een belangrijke bijdrage om maatschappelijk ongewenst gedrag te voorkomen.

Politie had in het verleden inderdaad de neiging om alles te zeer vanuit een probleemperspectief te bekijken. Maar het is net op het ogenblik dat het zo fel misgaat, de kunst om met een andere bril naar het fenomeen ‘rondhangen’ te kijken. Jongeren hebben recht op ruimte en recht op de juiste aandacht, ook vanwege de overheid. Rondhangen is bij uitstek een normaal sociaal gegeven, zeker wanneer we durven terugkijken naar onze eigen jeugd! Straathoekwerk is wel degelijk een meerwaarde op het terrein omdat politie met het gegeven kampt dat het uniform symbool staat als vertegenwoordiger van de overheid. Soms is de politie nu eenmaal een te hoge drempel voor de jongeren die een zekere ruimte nodig hebben.

Ik wil tenslotte meegeven dat de samenwerking ‘politie en straathoekwerk’ perfect kan werken, zolang ieder de eigen rol kent en de rol van de partner respecteert. Vanuit mijn ervaring mag ‘Straathoekwerk’ bij wijze van spreken met een hoofdletter en in het vet geschreven worden.

Een jaar geleden leerde ik Jan kennen.

“Hoi, ik ben Jan en ik ben dakloos” zei hij vluchtig. Ik had hem nog niets gevraagd, of deze zin kwam er al uit alsof het dakloos zijn hem definieerde. Onze contacten bleven lang vluchtig. Korte babbeltjes en weg was hij weer, altijd op pad, altijd op zoek. Hij sliep hier en daar bij mensen thuis op de zetel. Als hij geen plek had om te slapen, doolde hij ‘s nachts rond en wachtte op de eerste zon. Daarna kon hij zich gaan opwarmen bij OnderOns, het buurthuis. Een plek waar we veel mee samenwerken. Het duurde even voor onze gesprekken langer werden en onze contacten minder vluchtig. Al snel begreep ik wat er achter die vluchtigheid schuilde. Buiten lotgenoten en mensen waarbij hij soms verbleef, had hij geen netwerk. Nadat hij enkele jaren geleden uit zijn woning werd gezet, kwam hij op straat terecht. Hij kreeg daar voorlopig geen tweede kans. Weinig slaap, gebruik, eenzaamheid en altijd door weer en wind eist zijn tol op zo veel vlakken. Jan was al verschillende keren opgenomen in Asster, een psychiatrische instelling. Hij werd daar uiteindelijk gezien als ‘niet behandelbaar’. Door de mentale- en fysieke klachten gebruikte hij meer. Ook om ‘s nachts de angst op straat te onderdrukken. Op zoveel plaatsen werd hij zo vaak bestempeld als ‘die junkie’, ‘die dakloze’, ‘die gek’, dat hij het zelf ging geloven. De situatie leek uitzichtloos.

Ik stond naast Jan en nam de tijd om hem beter te leren kennen. Jan is iemand die er graag is voor mensen, zijn hart zit op de juiste plaats. Hij is geïnteresseerd in wetenschap en muziek. Hij houdt van voetballen en was daar vroeger ook heel erg goed in. Hij verlangt naar geborgenheid. Ik wou dat iedereen kon kijken op de manier waarop ik Jan zie. Niet vanuit de probleemfocus, zoals de meeste sociale diensten kijken, maar vanuit zijn persoon. Jan voelt zich er zelden op zijn gemak en is vaak ook niet meer welkom bij diensten die hem zouden kunnen helpen. Dat komt door slechte ervaringen en bruggen die opgeblazen werden. Vertrouwen is voor hem moeilijk.

Toch kwamen we op dat punt van vertrouwen. Ik kon hem aanhaken bij een collega van het Cabrio team, zo werd zijn netwerk breder en ik had het gevoel dat we samen meer voor hem konden betekenen. In de tussentijd zit het Cabrio team samen, een tafel met een vat aan ervaring. Allemaal met hun specifieke kennis en netwerk. Aan deze tafel worden er handvaten gegeven, hoe je kan omgaan met bepaalde situaties. We proberen naar korte- en lange termijn oplossingen te zoeken op maat van Jan. Die ideeën koppelen we terug naar Jan en luisteren naar wat hij ziet zitten. Op zijn tempo zouden we stappen ondernemen.

Op een moment was hij klaar voor de eerste stap. Een referentieadres aanvragen bij het OCMW. De OCMW-medewerkster van Cabrio zorgde voor opening binnen het OCMW. Zo konden we een onthaalgesprek overslaan en ervoor zorgen dat Jan met een schone lei één maatschappelijk werker kreeg toegewezen die hem zou opvolgen. Dat vond Jan een goed idee en wij gingen met hem mee om hem te ondersteunen. Hij was wat laat, maar dat was niet erg. We konden uitleggen dat tijd nogal een vaag concept wordt als je zo lang op straat leeft. Stap één was gelukt.

Niet alles ging van een leien dakje daarna. Op een korte tijd kreeg Jan een paar serieuze tegenslagen te verduren. Hij werd ‘s nachts in elkaar geslagen, zijn mentale gezondheid ging achteruit en hij kreeg een

aanvaring met de politie, waarna hij gecolloqueerd werd. Hij zat nu even op een plek waar hij een bed, een dak, brood en structuur had. Hier kwam hij tot het harde besef dat wij zijn enige vangnet waren. We bezochten hem regelmatig. Jan zag het zitten om stilaan zijn netwerk terug wat uit te breiden. We spoorden hem aan terug contact op te nemen met familie. Nu hoort hij zijn mama weer regelmatig.

Ondertussen zochten we verder hoe we konden vermijden dat Jan binnenkort opnieuw op straat zou staan. De werkers van Reling, het Mobiele Herstelteam binnen Cabrio staan dicht bij de psychiatrie en beschut wonen. Zij vonden weer een opening bij Bewust (beschut wonen) waar Jan eigenlijk niet meer welkom was. Een dialoog werd aangegaan waardoor Bewust Jan een nieuwe kans gaf. Een noodwoning werd voor hem ter beschikking te gesteld.

Om naar oplossingen te zoeken voor op lange termijn namen we contact op met heel wat diensten uit de buurt. We vergaarden informatie over de verschillende diensten en bekeken of er een samenwerking mogelijk was. Zo zaten we bijvoorbeeld samen met het VAPH rond verschillende woon- en begeleidingsvormen. Ik zat rond de tafel met OnderOns en Zorggroep Zin om na te denken over dagbesteding of een veilige plek voor gasten zoals Jan. Of we bezochten alternatieve woonvormen zoals 't Kruidenpandje en Triamand. We bekijken alle mogelijkheden om een geschikte omgeving te zoeken voor Jan en andere lotgenoten.

De dingen waar wij en Jan tegen botsten signaleerden we naar het Lokaal DaklozenOverleg. Op die manier konden we bespreekbaar maken hoe het eventueel anders kon. In de hoop dat er in de toekomst minder situaties zoals die van Jan zouden voorvallen.

Voor Jan is die toekomst er al. Hij houdt zijn sleutels stevig vast. We zijn nu meer dan een jaar verder en staan voor de deur van zijn noodstudio. Het is een tijdelijke oplossing, maar een bed zien, dat echt van hem is, maakt hem hoopvol. Er komt veel op Jan af nu. Er moet nog veel in orde gebracht worden. Dat doen we samen, we doen veel samen: een woning zoeken, inschrijven bij het SVK en de band daar terug herstellen, bij diensten langsgaan, een fijne dagbesteding zoeken, babbeltjes slaan, samen iets leuks gaan doen, enz. Door een goede samenwerking met Jan, onszelf en het netwerk durven we stilletjes te dromen van een toekomst voor Jan. En ook in die toekomst zullen we naast hem blijven staan.

Ondanks zijn opvallend grote gestalte doet hij erg veel moeite om niet op te vallen. Ik krijg hem pas in mijn vizier wanneer ik hem 's avonds laat een boek zie lezen in het portaal van het station. Zijn reiskoffer staat naast hem. Ik vermoed dat die reis voornamelijk rondom Hasselt gaat. Ik tast de situatie af maar ik heb geen goeie insteek. Uiteindelijk besluit ik om zoals gepland mijn trein naar huis te nemen.

De dagen daarna merk ik zijn aanwezigheid op. Ik begin een patroon te zien en ik zie hem vaak bij dezelfde voorzieningen op vaste tijdstippen. Hij is erg schuchter en lijkt geen contact te maken met de mensen rondom hem. Hij is altijd bezig met wat te lezen. Altijd in zijn eigen wereld of schijnbaar verzonken in gedachten.

De juiste insteek vinden blijft moeilijk. Eén van mijn gasten vraagt mij op een bepaald moment of ik die man met zijn reiskoffer ken? Hij valt op maar blijft tegelijk anoniem. Niemand lijkt hem te kennen. Nadat een medewerker van de stad mij aanspreekt over zijn aanwezigheid besluit ik dat ik iets moet ondernemen. Een goeie insteek zal er die eerste keer dan niet inzitten. Deze man lijkt niets te willen van anderen.

Het moment waarop ik naar hem toe wandel, slaat hij net een krant open en hoor ik hem een zucht van ontspanning slaan. In die fractie van een seconde realiseer ik mij dat dit geen leuke babbel zal zijn voor hem. Ik hurk mij naast hem neer en stel mijzelf voor. Ik leg hem kort uit wat ik doe en dat ik hem mogelijks ook kan wegwijzen als hij dat wil. Hij kijkt mij aan en forceert een glimlach. "Oké, bedankt." Zegt hij. Daarna richt hij meteen zijn aandacht op de krant. Einde gesprek.

Achteraf sus ik mijn gedachten met de idee dat ik dit verwacht had. Ik overviel hem met mijn boodschap. Had ik echt gedacht dat hij anders zou reageren? Misschien wel. De keren daarop probeert hij mij te negeren. De eerste keer dacht ik dat hij mij niet gezien had maar bij dit voorval bleef het echter niet. Er was namelijk die keer dat ik aankwam bij het plein en hem zag zitten lezen, verzonken in zijn boek. Het was 's morgensvroeg en ik dacht mijn kans te kunnen grijpen met ons twee als enigen in de buurt. Dat mocht echter niet baten. Zodra hij mij zag aankomen nam hij zijn spullen bij elkaar en zette hij het op een wandelen in de andere richting. De galm van zijn weggijdende reiskoffer stierf weg terwijl ik alleen achterbleef op het plein. Ik lachte luidop om de absurditeit van de situatie.

De enige keren dat ik in contact slaagde waren de momenten waarop hij mij niét zag aankomen. Dan schrok hij van mijn groet waarop hij vervolgens zijn geforceerde glimlach lachte, verder niets. Hij wil niets. Toch niet wat hij denkt dat ik te bieden heb. Mocht hij weten wat ik voor hem kon betekenen dan was hij hoogstwaarschijnlijk wél geïnteresseerd. In die tussentijd, blijf ik hem verrassen.

Ik heb Richard al een tijdje in mijn vizier. Een rugzak, draagtassen en meerdere lagen jassen en truien over elkaar heen doen mij raden naar zijn levensstijl. Ik vind echter geen positieve insteek en zijn houding nodigt niet uit om een praatje te slaan. Op een dag is zijn fiets stuk en grijp ik mijn kans om contact te leggen.

Vanaf dat moment zien we elkaar vaak aan de computers van de bibliotheek. Ik ga naast hem zitten en we praten over de spelletjes die hij op de computer speelt. Zijn vertrouwen in mij groeit stilaan. Ik kom te weten dat hij een sociale woning huurt en de jaren daarvoor actief was in een krakersbeweging. Het dumpsterdiven is gebleven en menig keer toont hij mij trots zijn vondsten van "de skip". Zijn verzamelwoede wordt niet op prijs gesteld door zijn woonbegeleider. De spanning stijgt en bereikt een kookpunt wanneer hij zijn deur op slot laat op het moment dat de begeleider langskomt met een stagiair. Hij dreigt zijn woning te verliezen. Ik stel de vraag of dat zomaar kan? We werken samen aan de toewijzing van een pro-deo advocaat. Het laat hem precies allemaal koud. De onverschilligheid is groot en Richard slaagt er niet in om het papierwerk op tijd rond te krijgen.

De zitting bij het vredegerecht gaat aan hem voorbij. Hij wordt uit huis gezet. Een groot deel van zijn spullen verliest hij en opnieuw is hij dakloos. Het is jammer dat ik zijn dakloosheid niet kon voorkomen. Richard lijkt mij echter niets kwalijk te nemen. Ik blijf hem opzoeken en tussen de spelletjes door vertelt hij over zijn situatie: keer op keer in complete chaos.

Een paar weken daarna zie ik hem een spel pool op de computer spelen. Ik stel voor om samen een écht spel te gaan spelen in een nabijgelegen café. Een nieuwe omgeving en het feit dat we samen ergens naartoe gaan doen deugd. Richard begint zichzelf stilaan meer en meer te tonen en hij vertelt flarden uit zijn verleden. Veel daarvan klinkt ver gezocht. Ik maak mij de bedenking dat de helft van zijn kennissen Hollywood acteurs zijn als de verhalen die hij mij vertelt daadwerkelijk kloppen. Tussen de regels door hoor ik ook andere zaken die hij mij toevertrouwt en daar ga ik traag maar zeker mee aan de slag.

Ik zie hem een tijdje niet. Via zijn maatschappelijk assistent van het OCMW kom ik te weten dat hij zijn been gebroken heeft en tegen medisch advies in de kliniek verlaten heeft. Vanuit haar bezorgdheid omtrent het correct nemen van zijn medicatie ga ik naar hem op zoek. Geen simpele taak want hij heeft geen GSM. Met wat geluk kom ik hem toevallig op straat tegen en deel ik de bezorgdheid van zijn assistente mee. Dat we het over hem gehad hebben, neemt hij me niet in dank af. Zijn vertrouwen in mij is weg. De weken die daarop volgen, negeert hij mij. Ondanks de gespannen sfeer blijf ik hem opzoeken en ga ik naast hem zitten aan de pc's. Mijn inzet werpt vruchten af. Na een tijdje verdwijnt de spanning. Er is terug contact, maar mijn rol is heel duidelijk: met het netwerk heb ik mij niet te moeien.

>

VERHUIS

Hij vindt zijn weg naar de thuislozenwerking. Hier krijgt hij een structuur aangeboden en ervaart hij met momenten een evenwicht. Ik zie hem op regelmatige tijdstippen en tijdens die momenten deelt hij onbevangen zijn lief en leed met mij. Plots laat hij weten dat zijn traject daar stopt. Te weinig verandering in zijn situatie. Zijn vaardigheden en perspectief zouden stagneren. Niet veel later is hij opnieuw dakloos en zwerft hij weer rond. Voor een poos verdwijnt hij uit de stad. Wel houdt hij mij op de hoogte over zijn belevenissen via Messenger. Uiteindelijk vindt hij samen met een kameraad zijn weg weer naar zijn vertrouwde omgeving. Het is een fijn weerzien.

In de zomer vertel ik hem mijn plan om een spelactiviteit te organiseren. Hij is laaiend enthousiast en onze band versterkt hierdoor.

“Bij zo’n activiteit hoort toch een drankje en een hapje,” zegt hij. We gaan samen naar de winkel. Hij kijkt mij wat raar aan als ik naar de producten met merknaam reik. Hij weet duidelijk met veel minder rond te komen. Het spel in groep is geweldig en ik krijg een nieuwe kant van hem te zien. Hij is de vreemde eend in de bijt en weet mensen te verbinden rond zijn vreemdheid. Gekheid en plezier alom.

Dan mag hij opeens verhuizen naar een andere stad. Hij kan een woning huren via het sociaal verhuurkantoor daar. De zwarte lijst waar hij op stond blijkt niet meer van tel. Ik vrees hem weer uit het oog te verliezen en de dag waarop hij vertrekt is razendsnel daar. Met fiets en trein verhuist hij een groot deel van zijn spullen die hij stockeerde in zijn kraakpand. Twee keer heen-en-weer en de klus is geklaard. Mijn vrees hem minder te zien is ongegrond want hij maakt bijna iedere dag de verplaatsing naar onze stad.

“De mensen daar begrijpen dat niet,” zegt hij. Al snel deelt hij zijn klaagzang over de nieuwe samenwerkingen en hoor ik herkenbare dingen uit het verleden.

“Ze zeggen dat ik afval verzamel maar ik heb niks! Hoe moet ik anders aan spullen geraken? Dit is al de derde keer dat ik alles kwijt ben!” Ik hoor hem vertellen hoe nieuwe hulpverleners hem proberen bij te sturen en hoe dat wéér geen verfpakt. Af en toe bellen we samen naar diensten om zijn zaken op orde te krijgen. “Gratis telefoneren kan ik nergens anders,” zegt hij. Het is een noodzakelijk kwaad want hij praat liever over andere dingen. Soms maan ik hem aan om toch snel te bellen: dan is het weer geklaard en kunnen we het over wat anders hebben. Ik blijf nabij en ondersteun hem vanop een afstand. Zo heeft hij het graag.

35 jaar straathoekwerk. Dat vraagt om een feest; ruim twintig jaar heb ik daarvan mogen meemaken, eerst als coördinator van het Gentse drugbeleid, daarna als academicus.

Het straathoekwerk heeft de academische wereld, en mij zeker, meer bijgebracht dan dat ik/de academische wereld het straathoekwerk heb/heeft gediend. Veel (van mijn) onderzoek naar kwetsbare groepen is uitgevoerd met een bijdrage van het straathoekwerk: helpen zoeken naar respondenten, advies geven over het onderzoeksopzet, reflecteren over onderzoeksresultaten, ... Straathoekwerkers hebben ook generaties studenten (criminologie) de complexe realiteit van de straat leren kennen via gastcolleges, debatten, studiedagen, stages, ...

De essentie van de betekenis en van de meerwaarde van het straathoekwerk ligt voor mij echter elders. Outreachend werken, ervaringsdeskundigheid, sterktegericht werken, een respectvolle bejegening van de meest kwetsbare groepen in de samenleving, aandacht voor de maatschappelijke context en voor structurele barrières, ... Dit zijn stuk voor stuk uitgangspunten die de laatste jaren zijn (her)ontdekt in het welzijnswerk en in de (geestelijke)gezondheidszorg. Het zijn concepten die ook in de academische wereld steeds meer worden onderzocht en (meer) naar waarde worden geschat. Het zijn uitgangspunten die het DNA van het straathoekwerk zijn blijven vormen, al die jaren, en die ik ook heb ervaren in persoonlijke contacten met straathoekwerkers.

Het straathoekwerk vertrok van deze principes voor het 'hip' was om dat te doen; meer zelfs, wanneer deze werkwijze meewarig ('geitenwollensokken'), argwanend of vijandig werd bekeken. Zijn we er nu? Is straathoekwerk nog nodig? Nu 'iedereen' outreacht? Meer fundamenteel: is het recht op een zinvolle plek in de samenleving en op kwaliteit van leven, vooral vanuit het perspectief van de persoon zelf echt gerealiseerd? Hebben ook mensen en groepen die keuzes maken die niet passen in wat de professionals en beleidsmakers als 'een zinvolle plek' en 'kwaliteit van leven' beschouwen dit recht? Deze vragen stellen, is ze wat mij betreft beantwoorden. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt nog steeds een belangrijk verschil tussen het 'discours' en de praktijk. De rol van het straathoekwerk, als steentje in de schoen, kan daarbij niet worden onderschat.

Naar aanleiding van tien jaar straathoekwerk in Mechelen in 2007, gaf collega Brice De Ruyver een presentatie onder de veelzeggende titel 'Het straathoekwerk, eindelijk de erkenning die het verdient?' Vijftien jaar later blijven die woorden, en zijn boodschap dat het straathoekwerk - meer dan ooit - noodzakelijk is, overeind.

Het is maandag, Negen uur. Ik kom net aan in de stad en parkeer mijn auto in de grote hallen. De beste plaats om te parkeren. Als het 's zomers te warm is, blijft de auto koel. Als het regent, word ik niet nat bij het uit- en instappen. Het is ook een hangplaats voor vele jongeren, ideaal dus om zo je dag te beginnen of te eindigen. Ik zet mijn gsm aan en krijg al direct een berichtje van een onbekend nummer.

"Ik heb u juist een e-mail gestuurd in verband met de overlast van het speelpleintje hier. Het is stilaan uit de hand aan het lopen!"

Ik weet niet van wie dit berichtje komt. De persoon in kwestie heeft duidelijk nood aan een babbeltje. Dus bel ik hem op. Hij schrikt, hij had niet verwacht dat iemand hem meteen ging opbellen. De buurtbewoner vertelt dat er dag in dag uit overlast is op het pleintje. Zijn dochter wordt uitgescholden, vuilnis wordt achtergelaten, ... Zelfs persoonlijke bedreigingen worden geuit. Ik luister naar zijn verhaal en erken de ermee gepaarde frustraties. Hij legt me duidelijk uit hoe de situatie in elkaar zit. Hij is niet opgezet met deze zaken. Zeer begrijpelijk. Zodra de emoties wat bedaard zijn, vertel ik op mijn beurt wat straathoekwerk inhoudt. Ik geef aan dat ik zeker eens zal langskomen om polshoogte te nemen. Ik bedank hem voor het gesprek en we ronden het telefoongesprek af.

Met een nuchtere blik en een gezonde dosis positiviteit ga ik enkele dagen later even kijken op het pleintje waar zoveel over gepraat is. Daar zie ik twee bankjes, een vuilbak, voetbalveld, speeltuigen, een boom voor schaduw én een pingpongtafel. Aan één van de bankjes zat een groepje jongeren. Ik herken er een aantal en ga erbij zitten. Ik raak aan de praat met één van de bekende gezichten, en stel mezelf kort voor aan de onbekende gezichten.

"Wat een wazige job."

"Verdient ge daar uw geld mee?"

"Af, ik wil dat ook gaan doen."

Er staat muziek op. Gasten komen en gaan, er worden sigaretten gerookt en er wordt luid geroepen naar elkaar. Er wordt gepraat over seks, familie, school en relaties. Op een gegeven moment vraagt één van de gasten aan een ander om eens te komen kijken naar de puisten op zijn rug. De andere gast gaat kijken en knijpt er een aantal uit. Ik observeer de situatie en moet er eigenlijk een beetje mee lachen. Ik zie een bende van twaalf-, veertienjarige jongeren, die zich amuseren op de manier dat het nog kan. Eigenlijk kinderen die een beetje het kind uithangen. Jongeren die zichzelf kunnen zijn bij hun lot- en leeftijdsgenoten zonder dat er geoordeeld wordt over wie ze zijn en wat ze doen.

Dit zijn de gasten die op een andere plek rondhingen, waar ze niet meer welkom waren. Hun afval viel regelmatig langs de vuilnisbak, hun muziek stond één streepje te luid en ze waren respectloos wanneer er denigrerende uitspraken kwamen van voorbijgangers. Ook gaf de restaurantuitbater van een zaak nét langs hun hangplek aan, dat de betalende klanten hier last van ondervonden. Door de vele politiecontroles en mondmaskerplicht in het centrum, werden de gasten genoodzaakt te verhuizen. Ze landden een tijdje geleden op dit pleintje.

Een week na het bezoek krijg ik opnieuw een telefoontje van die buurtbewoner. Hij geeft aan dat hij het kotsbeu is en dat hij een klacht gaat indienen bij de politie. Hij heeft ook al vernomen van de andere buurtbewoners dat ik een kijkje ben gaan nemen. Nadat hij zijn frustraties uitte, probeer ik hem te laten begrijpen waarom die jongeren er rondhangen.

“Het gaat over jongeren die op zoek zijn naar een hangplek om zichzelf te kunnen zijn. Het is tegenwoordig niet meer gemakkelijk om een toffe locatie te kunnen vinden, omdat er vrij vaak overlast mee gepaard gaat. Gasten worden weggejaagd op één plek, en gaan dan op zoek naar een andere plek. Rondhangen is een uitlaatklep voor jongeren die het thuis niet altijd even gemakkelijk hebben. Het is voor jongeren die samen met lotgenoten graag samenkomen en rondhangen.” We denken er samen eens over na en ronden, voor de verandering, het gesprek vrij positief af.

Na het telefoongesprek sta ik zelf even stil bij het feit dat deze buurtbewoner niet zo goed weet waar hij met zijn klachten terecht kan. Hij belt mij. Is er geen betere dienst of persoon hiervoor? Ik nam eens contact op met de preventiedienst van de stad.

“Wacht even, ik geef je een naam en telefoonnummer.” Een aantal dagen later bezorg ik het aan de buurtbewoner. Hij is tevreden, en krijgt erkenning voor zijn klachten. De weken erna zorg ik dat ik regelmatig aanwezig ben op het pleintje. Ik leer de gasten beter kennen, gooi een balletje, ... Of we eten een ijsje en voeren toffe gesprekken. Met een paar van hen heb ik het over het jeugdhuis aan het zwembad. Ik vertel wat over de begeleiders daar en ga samen met hen eens een kijkje nemen. Vooraleer we het deftig doorhebben is er opeens een hangplaats. Vlak naast het jeugdhuis. Door het vele rondhangen leer ik ook de verschillende stadswachten kennen. Zij hebben net een opleiding gekregen over hoe om te gaan met rondhangende jongeren.

“Misschien moet er ook maar een stukje bijkomen over hoe om te gaan met de buurtbewoners.” Merk ik al lachend op. Het is eveneens nodig dat er aan die zijde aan sensibilisering wordt gedaan. Diezelfde week krijg ik opnieuw telefoon van de buurtbewoner. Het vorige gesprek wierp duidelijk vruchten af. Hij belt me namelijk op om aan te geven dat de gasten helemaal niets fout doen. Hij begrijpt de situatie van de jongeren nu veel beter, en kan zich beter inleven in waarom er bepaalde zaken wel of niet gedaan worden. De andere buurtbewoners echter, die blijven klagen en zoeken confrontatie op. Daar is hij dan nu niet meer mee opgezet natuurlijk.

“Of ik niet ... ?”

“Nee.” Ik raad hem aan om het gesprek zelf aan te gaan met de andere buurtbewoners.

“Voel je je niet sterk genoeg om de kant van de jongeren duidelijk te maken?”

We zijn een aantal weken verder. De school begint terug en het weer is niet meer zo goed. Het pleintje staat terug leeg. Geen overlast meer. Geen buurtbewonersgekibbel.

Tot volgend jaar?

GELUKKIGER OP STRAAT

"Het gaat niet goed met je, zo ken ik je niet!" Het is hartje winter en ik tref je onverzorgd en verdrietig aan in je veel te grote appartementje. In de blok vol gebruikers weerklinken agressieve tonen door de gangen. Stil is het er nooit. Het appartement is veel te groot omdat je het allemaal niet verwarmt krijgt. Financieel zit het even tegen. Al je meubels heb je verplaatst naar de kleinste slaapkamer, want die kan je nog net een beetje verwarmen.

Een warme veilige plek, een thuis? Nee, dit is het niet! Ik snap het! Je zou dankbaar moeten zijn met het dak boven je hoofd, het was ooit anders! Je voelt je verloren en eenzaam. Dit is harder dan de straat.

"Jessy, ik was gelukkiger op straat!" Moeilijk, dit gesprek, want ik zie dat je vanbinnen aan het wegteren bent. Hoe je ogen week na week aan het uitdoven zijn. Je kracht tijdelijk opgebruikt. We bespreken mogelijke opties. Maar ook hier, verandering vraagt tijd en gebeurt nooit op één dag.

"Kom," zeg ik. "We gaan even tussen deze vier muren uit! Kleed je aan, we zijn effe weg!" 's Avonds bedank je me met een brede glimlach. "Dit had ik effe nodig en heeft me zo deugd gedaan. Bedankt voor je steun en positiviteit, bedankt voor je warme lach. Ik kan er weer effe tegenaan, ik kan weer effe door!"

"Een mens helpen, is hem zijn verloren moed teruggeven."

Ooit ben je gestart als straathoekwerker. Hoe kijk je hierop terug?

Eerst en vooral, het is een geweldige ervaring om op deze manier met mensen te kunnen werken. Het grappige is eigenlijk dat ik in eerste instantie begeleidingen wou doen bij mensen die drugs gebruiken. Ik kreeg de kans om via een vervangingscontract straathoekwerk te doen, met mensen die gebruiken, en dacht dat dit wel later wel zou evolueren naar een kans tot begeleidingen. Na een tijdje had het straathoekwerk me zo gebeten dat ik eerder voor deze werkvorm koos. Uiteindelijk ben ik dan specifiek op zoek gegaan naar een openstaande functie en belandde ik in Sint-Niklaas. Daar kreeg ik de kans om straathoekwerk met mensen die gebruiken uit te bouwen naast het reeds bestaande straathoekwerk met jongeren. Terugkijkend is dit voor mij de juiste keuze geweest, een goede leerschool gekregen die ik nu nog dagdagelijks gebruik.

Momenteel werk ik binnen vzw Free Clinic voor Gezondheidspromotie Injecterend Gebruik (voorheen spuitenruil Vlaanderen). Na verschillende jaren meegedraaid te hebben in straathoekwerk en de coördinatie ervan, kon ik, of beter gezegd, konden wij vanuit die ervaringen enkele harm reduction projecten mee opstarten. Zoals het jongerenproject PLugINN dat een harm reduction insteek heeft, het peer support project C Buddy waar we werken met peers om andere PWUD (PeopleWhoUseDrugs) te ondersteunen binnen de hepatitis C care cascade.

Zijn er dingen die je anders zou doen als je terugblijkt?

Er zijn situaties die ik nu wel iets anders zou aanpakken, maar die op dat moment in die tijdsgeest van pionieren wel pasten. De luis in de pels die met een onwaarschijnlijke arrogantie eens ging zeggen hoe het anders moest en dit tegen mensen die al even in een werkveld zaten... Dit zou ik nu iets meer doordacht aanpakken. Het is ook diezelfde arrogantie die ik terugzie bij jonge straathoekwerkers, waar ik bijvoorbeeld mee in contact kom in vormingen. Zeer grappig om mezelf daarin terug te zien, maar die dan ook wel onmiddellijk een andere reactie van mij krijgen dan degene die ik toen kreeg. Tja, soms effe schrikken van het aantal kilometers die ik heb afgelegd ten opzichte van de jonge straathoekwerk-tornado's en soms mag je die effe met beide voeten op de grond zetten.

De grootste ergernis is de merde van het registreren en tegelijkertijd zie ik ook de onwaarschijnlijke kracht van cijfers en rapporten. Om een aantal zaken te doen bewegen was het echt wel nodig om cijfers te hebben. Het is vaak eens zo belangrijker deze cijfers te duiden. Op deze manier zijn er toch wel wat zaken veranderd binnen Sint-Niklaas, zo is er een laagdrempelige MSOC-werking lokaal opgestart, die na 20 jaar nog steeds goed functioneert, en waar ik het geluk heb sommige van mijn 'oude gasten' terug te ontmoeten wanneer ik daar nog eens op bezoek ben.

De waarde van het opmaken van rapporten, het duiden van het werk en het geven van signalen staat nog steeds centraal in mijn werk. Het is niet altijd even fijn om met cijfertjes bezig te zijn. Uiteindelijk brengt het wel op. Als je er de juiste duiding aan kan geven, loont het op lange termijn. Gestaafde, onderbouwde signalen kunnen echt wel leiden tot een structureel aanbod gericht naar de mensen die het nodig hebben.

Ik heb in die periode op straat onwaarschijnlijk fijne mensen ontmoet – zowel collega's als gasten, waar ik nog wel eens contact mee heb. Een van de meest fijne werkvormen. In de zomer natuurlijk iets leuker dan in de winter.

>

Wat waren de sterktes van het straathoekwerk?

Het binnen de scene kunnen werken, en eenvoudigweg aanvaarden hoe mensen zijn. De tijd dat er genomen kon worden om mensen te leren kennen, de cultuur van de doelgroep te leren kennen, het ritme van de gasten volgen, maar wel blijven prikkelen. In die tijd was het nog een beetje pionieren, het uitwerken en introduceren van een werkvorm. Het opbouwen van iets door middel van signalen.

Toen ik straathoekwerk deed, was dit nog categoriaal uitgewerkt. Mijn inziens was dit toch één van de sterktes. De expertise dat je rond een bepaald thema uitbouwt maakt het toch iets specialer dan het meer generalistisch werken. Dit is iets wat ik tegenwoordig een beetje mis in het straathoekwerk.

Het bottom-up werken, de realiteit van de straat binnen bepaalde structuren brengen die maken dat er zaken worden aangepast. De onvoorwaardelijke ondersteuning van onze coördinator – die ik het ook niet gemakkelijk heb gemaakt.

Wat neem je mee, welke aspecten van het straathoekwerk nam je mee in je huidige werk?

Het respect voor mensen, het aanvaarden van mensen zonder oordelen, maar ook wel zonder jezelf te verliezen. Het contact tussen collega's, het samen boksen tegen een 'gevestigde orde', de strijd voor respect voor de gasten.

Ik sta er binnen mijn huidige werking op dat er nooit over junks gepraat wordt, dat er niet over drugsverslaafden gesproken wordt. Het zijn mensen die drugs gebruiken, met de nadruk op mensen. En het zit 'm soms in kleine zaken, dat respect voor de mens dient toch wel centraal staan te blijven staan.

Welke betekenis en invloed heeft dat straathoekwerk gehad op je keuzes, maatschappijbeeld en zelf op je leven?

Na het straathoekwerk was het niet evident om binnen iets anders te gaan werken. Zelfs binnen het jaar coördinatie van straathoekwerk in Mechelen, was er een gemis naar het veldwerk, het wroeten in de scene, het contact met mensen die drugs gebruiken. Dit was voor mij ook één van de redenen om over te stappen naar spuitenruil, waar de combinatie mogelijk was en nu nog een héél klein beetje. Af en toe ontsnappen om contact te hebben met PWUD (People Who Use Drugs), een ontspanning naast het werken op beleidsniveau.

Wat leerde je binnen het straathoekwerk dat nu nog altijd zinvol is?

Ik heb het geluk gehad dat de gasten waarmee ik werkte een enorme openheid hadden rond hun gebruik en ook toelieten dat ik aanwezig was tijdens dit gebruik. Deze ervaringen neem ik nog elke dag mee in mijn huidig werk.

Het geven van signalen die leiden tot iets structureels, die impact hebben op de kwaliteit van leven van mensen.

Zijn er leuke anekdotes?

Er zijn er zoveel. Maar deze blijven me wel bij:

Te laat komen op opening van eigen 'werkplek'.

Vrij snel na de start kreeg ik een eigen werkplek: een huisje voor het straathoekwerk, met een officiële opening. Ik ben erin geslaagd om hier faliekant te laat te komen. Op dat moment was ik opvang aan het regelen voor twee jonge kinderen die tijdelijk in pleegzorg moesten omwille van het crashen van de mama (na een fatale overdosis van haar vriend). Ik kon die twee toch niet zomaar gaan afzetten op dat pleeggezin en verdwijnen. Neen, eerst die gastjes op hun gemak stellen. Dat hield in mee met hen en het gezin spelletjes spelen en dan pas naar de opening van mijn werkplek.

Jos of 'de Jos' hebben we jarenlang in de kast bewaard.

Jos was een oude hippie die jarenlang in Azië had rondgetrokken. Zijn laatste wens was om in Indië begraven te worden. Na de begrafenisplechtigheid – waar hilarisch genoeg ineens 'God is a DJ' door de speakers knalde – zijn we meegegaan naar het crematorium. Achteraf hebben we daar het as vanop de strooiweide meegepikt, wat toen nog illegaal was. Jarenlang heb ik de 'Jos' in de kast van de bureau bewaard. Zelfs nadat ik het straathoekwerk had verlaten, is 'Jos' in die kast gebleven. Met de verhuis van de preventiedienst naar een andere locatie kreeg ik ineens telefoon van Ann (de huidige coördinator daar). Wat ze met de 'Jos' moesten doen? Mee verhuizen natuurlijk! Jaren later ben ik dan een Boeddhistische monnik tegengekomen tijdens mijn spuitenruilwerk die vertelde dat ze regelmatig in Indië zat. Het heeft dus wel een tijdje geduurd, maar uiteindelijk is de 'Jos' in Indië geraakt en een tijdje erna kreeg ik een kaartje van die vrouw dat ze hem op een mooi plekje heeft uitgestrooid. Uiteindelijk – na een tien jaar of zo – heb ik mijn belofte kunnen nakomen.

Het rondlopen met een rottweiler nadat z'n baasje is opgepakt na een gevecht – terwijl ik een doodsangst heb voor honden.

Ik was terecht gekomen in een situatie waar een gast eerst het café heeft kort en klein geslagen. Die heb ik effe tegen de muur gedrukt om te zeggen dat dit niet de manier is om om te gaan met mensen, enz. We zijn nadien samen naar de dealer getrokken, hij had iets nodig en ik moest mee om hem toch wat kalm te houden. Niet gelukt, blaffer en messen komen boven, een gevecht breekt uit, ik krijg de hond in mijn handen geduwd. Nadien komt politie erbij en neemt hem mee en daar stond ik met de rottweiler – en een groot ei in mijn broek. Ik ben er toch in geslaagd om met de hond naar het politiebureau te stappen (of gesleurd worden in dit geval) en om iets te regelen met politie om de hond daar te laten.

Bij vertrek uit het straathoekwerk: "Het was toch leuk om samen rond te hangen in het park." In plaats van; kijk wat je allemaal gedaan hebt voor mij. Ego strelend.

Nu - bijna twintig jaar later - een verjaardagswens krijgen van iemand die me "zijn lifesaver" noemt.

Terugkomen na tiental jaar voor een nieuw project en te horen krijgen van mensen die me niet kenden uit die tijd 'Oh, ben jij Tessa?' De max.

Gevolgd worden door de parkwachter omdat ik in het begin veel rondhing in het park en toch wel 'raar' was.

Een cafébaas met grote mond die zegt vraagt of de nieuwe straathoekwerker nu al wel bezig is, want ik heb die nog niet gezien, terwijl ik er 4 weken dagelijks in zijn café kom. Ik heb nog jarenlang vanuit dat café gewerkt en dit werd een 'running joke' tussen hem en mezelf.

Iemand aangeven aan de procureur die echt over grenzen is gegaan en op dat moment een gevaar was voor anderen. Eerst hem nog eens met dit gedrag gaan confronteren op café, terwijl de collega's als 'bewakers' aan de twee ingangen van het café stonden – wat ik pas achteraf wist. Dan te horen krijgen van gasten. We weten niet waarom je dit hebt gedaan en dat hoeft ook niet, als jij inschat dat dit moest, dan zal dit ook wel zo zijn en er is geen enkel moment geweest dat onze vertrouwensrelatie in gedrang is gekomen.

OLAV

Ik leer Olav kennen tijdens de zomermaanden. Ik zit aan het pleintje en zie hem de jongeren op het bankje naast mij om een sigaret vragen. Hij is erg dronken. Vervolgens komt hij in mijn richting gestrompeld en ik sla een praatje met hem in een mix van Duits, Engels en Nederlands. Hij vindt mijn lange haardos wel geestig: vroeger had hij ook zo'n lange haren maar die moesten af toen hij naar het leger ging.

"Metalmuziek is de beste muziek die er is," zegt hij. We hebben een fijn gesprek over onze muzieksmaak.

Enkele dagen daarna herken ik hem in een massa mensen die zich een weg banen door de stad. Ik begroet hem uitbundig en hij is op zijn beurt erg verbaasd. Hij kan niet goed plaatsen waarom ik hem aanspreek. Hij herkent mij wel maar hij weet niet meer van waar. Ik fris zijn geheugen op over ons gesprek aan het pleintje. We praten verder en spreken af om elkaar daar nog eens te zien.

In de weken die volgen zie ik hem regelmatig en we leren elkaar beter kennen. Ik ontmoet zijn vaste groep drinkebroers, voornamelijk Belgen. Tijdens die momenten is het fel zoeken naar een evenwicht tussen wie het woord neemt en in welke taal dat dan is. Allemaal willen ze hun zegje hebben. Op de momenten dat Olav en ik alleen zijn, praten we over zijn gastarbeid in de fruitteelt. En, waarom hij iedere dag alcohol drinkt, over zijn familie in Estland en waarom hij niet terug wil naar zijn land van oorsprong. Wanneer hij erg dronken is, spreekt hij over demonen en dan zegt hij dat zijn geest kapot is.

Het wordt kouder en al snel is de winter daar. Ik maak mij zorgen om Olav tijdens deze weersomstandigheden. Hij heeft een plekje gevonden waar hij warm en droog ligt dus ik hoef mij geen zorgen te maken volgens hem. Op een dag toont hij mij deze plek en het lijkt mij allesbehalve een veilige of aangepaste plaats om te overnachten. Olav heeft geen recht op het aanbod dat voorzien wordt voor de andere daklozen. Hij heeft namelijk geen geldige verblijfsreden in België. Sommige dagen ziet hij er echt vuil en onderkomen uit. Ik druk op die momenten mijn bezorgdheid uit. De meeste van de diensten die ik opnoem, kent hij al en daar wil hij niet opnieuw naartoe.

“Ze vragen mij toch alleen maar waarom ik niet terug naar Estland ga,” zegt hij.

Op een dag heeft hij een abces in zijn mond. Het doet enorm veel pijn. Ik zie meteen mijn kans om hem naar het OCMW toe te leiden voor dringende medische steun. Daar wil hij niets van weten. Ik ervaar dit als een opdoffer en pas langzamerhand mijn verwachtingen aan. Ik vraag hem wat hij nog wil. Zijn voornaamste wens is om te stoppen met alcohol.

Op de momenten dat hij minder drinkt is hij helder van geest. Tegelijkertijd is hij overweldigd door het leven op straat. Alle verantwoordelijkheden die hem tegemoetkomen. Op momenten dat hij iets wil veranderen, zijn die verantwoordelijkheden ook erg beangstigend voor hem.

Wanneer hij een merkbare vooruitgang maakt, ga ik op café iets drinken met hem. Iedere keer maakt hij er een punt van om een thee te bestellen. Heel ongewoon en al bibberend opent hij dan het zakje thee en drenkt hij de kruiden met een kletterend lepeltje in het hete water. Hij weet zich niet echt een houding te geven in deze omstandigheden en ik probeer het ijs wat te breken door enkele woorden Ests te vertalen. We praten over zijn toekomstperspectief. De fijne en de minder fijne momenten. Ik probeer hem duidelijk te maken dat er ook iets in zijn structuur van leven moet veranderen als hij wil stoppen met alcohol.

Ik zie hem teruggliden in dezelfde patronen. Hij vertelt mij dat hij op korte tijd twee keer in de politiecel is beland wegens dronkenschap. Ik blijf herhalen dat hij iets aan zijn structuur moet doen: dat hij niet kan verwachten van zichzelf om te stoppen met alcohol als hij dakloos is en verder geen daginvulling heeft. We botsen op zijn mogelijkheden, en in tussentijd ...

10u15: Start werkdag.

10u30: Ik kom Karel tegen. Al even dakloos. We maken een praatje.

10u40: Said en Brecht komen bij ons zitten. Ze zijn beiden dakloos en slapen vannacht onder de open hemel. Het zoeken naar een slaapplek voor de komende nachten loopt moeilijk, dus ik leen hen mijn gsm. Ik probeer ze door te verwijzen naar de juiste instanties. Daar waren ze al geweest. Toch slapen ze vannacht op straat. We praten. Ik kijk op naar hun optimisme in deze situatie.

11u30: Ik zit op een bankje met een groepje mensen te praten. Eén van hen, Jurgen is dakloos. Buiten gezet, zonder opvolging. Hij heeft het "geluk" dat hij bij iemand thuis kan slapen.

Heel erg lief en solidair van de persoon die hem opvangt. We vergeten vaak dat dit is ook erg belastend kan zijn voor iemand die normaal alleen op een klein appartementje woont en zelf al genoeg aan zijn hoofd heeft.

Tien meter verder ligt Louis te slapen op een bankje. Nee, ik maak hem niet wakker. Waar moet hij naartoe als hij wakker is? Ook hij heeft zijn slaap nodig, net zoals wij. Alleen moet dat buiten. Terwijl wij straks weer droog en zacht onder onze lakens gaan liggen.

12u20: Ik loop Matti eindelijk tegen het lijf. Ook dakloos. Ik zag hem daarstraks al, maar toen sliep hij bij van zijn korte nacht op straat. Ik geef hem een paar propere t-shirts om de komende dagen mee door te komen. Ik had hem twee dagen geleden maar één shirt en broek kunnen meegeven toen ik hem zonder kleren aantrof. We praten.

12u40: Tijdens onze babbel tikt er iemand op mijn schouder. Harry. Ik draai me om en zeg hem opgelucht goeiedag. Gisteren kwam ik hem in een crisis tegen. Ook hij is al even dakloos.

13u00: Ik wandel naar mijn bureau. Onderweg zie ik nog een man die er verwaarloosd uitziet. Ik begroet hem. Er komt geen reactie. Ik zie hem straks wel, denk ik. Want mijn werkdag is nog maar net begonnen. Ik zet me achter mijn bureau en zet deze start van de dag op een rijtje:

Op nog geen drie uur tijd, in een straal van een kilometer, kom ik zeven personen tegen die geen thuis hebben. Vijf van de zeven slapen vannacht op straat. Een deel van hen staat ingeschreven bij het Sociaal Verhuur Kantoor. Voor hen allemaal is dit de enige hoop op onderdak dat ze nu hebben. Wij weten allemaal hoelang het nog kan duren voordat ze zelfs nog maar een appartement kunnen gaan bezichtigen.

Voor het andere deel van de mensen is het Sociaal Verhuur Kantoor geen optie. Ieder zijn eigen reden. Waar kunnen zij naartoe?

Wat hebben afzonderlijke situaties waar deze mensen zich in bevinden gemeen?

Allemaal kampen deze mensen met psychische problemen. Sommigen ook fysieke. Op straat krijgen ze niet de zorg die ze nodig hebben.

Ze hebben allemaal al een heel parcours bewandeld op zoek naar onderdak, op zoek naar hulp. Helaas met weinig resultaat.

Een greep uit de argumenten die de sector in de praktijk meermaals gebruikt: "Het referentieadres wordt niet goedgekeurd." of "In de opvang kunnen ze niets meer betekenen."

"Ze zijn niet behandelbaar."

"Ze kunnen helaas niet opgenomen worden wegens geen adres." En het "We sturen hun door naar een andere instantie." Waar ze op hun beurt weer terug- of doorgestuurd worden naar een andere instantie. Om daar weer doorgestuurd te worden.

Voor de gasten is het vaak een race van het kastje naar de muur, én tegen de klok. Ze verliezen stilaan vertrouwen in de hulpverlening. Voor verschillenden onder hen is het vertrouwen al verdwenen waardoor ze alle hulp weigeren. Dit vertrouwen weer opbouwen verloopt traag en moeizaam.

Onze hangjongeren

Iedere stad of gemeente wordt wel eens geconfronteerd met meldingen van sociale overlast. De openbare ruimte wordt ingepalmd door een bepaalde groep en bewoners of passanten ervaren dit als hinderlijk. De hinder die men ervaart van de objectief waarneembare feiten (lawaai, achtergelaten zwerfvuil, vandalisme, ...) wordt vaak nog versterkt door het subjectieve onveiligheidsgevoel dat heerst.

In Turnhout kwamen tijdens de zomermaanden van 2007 heel wat jongeren samen aan het Kasteelplein. Niet alleen de vaste kerngroep van jongeren, maar ook een groot aantal jonge gelegenheidsbezoekers, aangetrokken door het gratis muziekevenement van de stad, vonden er een vrijblijvende ontmoetingen plaats. Een aantal buurtbewoners waren niet opgezet met de grote groep jongeren en meldden overlastproblemen als wildplassen, druggebruik, lawaai, vuil op straat en het onveiligheidsgevoel. Eén en ander leidde tot een zeer negatieve berichtgeving in de media. Er werden maatregelen genomen, die op korte termijn resultaten moesten opleveren. Het accent lag daarbij op identiteitscontroles door politie. Deze bleken niet te resulteren in het gewenste effect.

2300 our space

Een fundamentele, gecoördineerde aanpak leek wenselijk. Het punt werd op de agenda van de preventieraad gezet. Dit overlegorgaan stimuleert de integrale en geïntegreerde aanpak van veiligheidsthema's in Turnhout. De burgemeester, de zonechef, de preventieambtenaar en een aantal vertegenwoordigers uit het jeugd- en welzijnswerk, waaronder straathoekwerk, maken er deel van uit.

In voorbereiding van een eerste vergadering pleitte onze straathoekwerker ook voor een aanwezigheid van enkele zogenaamde 'hangjongeren' op de preventieraad. Waarom de "hangjongeren" zelf niet aan het woord laten en met hen in gesprek gaan. Geen evidentie maar, zo bleek nadien, een zeer cruciaal gegeven in het hele proces.

Het resultaat van het totaalproject ' 2300 our space' (2300 is het postnummer van Turnhout) was erg bemoedigend. De openbare ruimte is van iedereen was het credo. Alle betrokken organisaties hebben hun steentje bijgedragen tot een toenadering en begrip voor elkaars werking en verwachtingen. De jongeren kregen de kans om met steun van straathoekwerk en jeugdwerkers hun ding te doen (organiseren van eigen evenementen rond rapmuziek, dans, gevechtssport, ...). Binnen de politie werden een aantal agenten geselecteerd om via de presentiebenadering meer verbinding te krijgen met de jongeren. Het beleid zag dat deze aanpak veel meer respect en consensus bracht dan de toenmalige identiteitscontroles.

Vlak voor de zomer van 2008 zou het project om 14u in de plechtige raadzaal van het stadhuis door burgemeester, zonechef en medewerkers van jeugd- en welzijnssector voorgesteld aan het

publiek en een talrijk opgekomen delegatie van de pers. Ik had aan de straathoekwerker gevraagd om ook een paar jongeren mee te brengen omdat dit uiteindelijk vooral hun project was. Tot 14.u30 was er geen enkele jongere aanwezig. Het moment dat ik de straathoekwerker de brede rode trap naar de raadzaal zag opkomen, met in zijn zog een tachtigtal jongeren van allerlei pluimage, staat nog steeds op mijn netvlies gebrand. Het contrast tussen de statige plechtigheid van het gebeuren en de straatcultuur van de kwetsbare jongeren kon niet groter zijn.

Als kers op de taart werden de jongeren uitgenodigd om op te treden op de officiële nieuwjaarsreceptie van de stad Turnhout. Ik citeer toenmalig burgemeester Marcel Hendrickx uit zijn boek "De 'mannen' van 't Stadhuis" (2011, blz. 199).

"Ik had inderdaad ingezien dat een repressieve aanpak geen resultaat opleverde, integendeel. Het optreden van de hangjongeren op zo'n serieuze plechtigheid sloeg in bij het stads personeel en de hangjongeren zelf waren bijzonder vereerd met deze uitnodiging. Hun repertoire werd niet aangepast en er stak heel wat kritiek in op het stadsbestuur. Belangrijk was dat er een brug gemaakt was tussen het bestuur en een 'probleemgroep'."

En verder : "In die vertrouwensrelatie speelde de Turnhoutse straathoekwerker een zeer belangrijke rol. Ik heb in die periode die man trouwens enorm leren waarderen."

Impact op de latere aanpak

We worden nog steeds geconfronteerd met samenlevingsproblemen in Turnhout. En ja, soms krijgen we ze niet direct zomaar opgelost. Maar dankzij het hangjongeren-verhaal hebben we kunnen vaststellen dat een totaalbenadering van sociale overlast leidt tot aanvaardbare resultaten voor alle betrokken partijen. Met elementen uit dit verhaal (betrokkenheid doelgroep, aandacht voor structurele verbetering, presentiebenadering, ...) kon op vrij korte termijn een soortgelijk overlastprobleem (bewoners versus rondhangers) maar met een heel andere doelgroep (thuisloze mannen) op een andere locatie (winkelcentrum van Turnhout) succesvol benaderd worden.

In Turnhout is intussen een algemene consensus ontstaan over de aanpak van sociale overlast, waardoor het mogelijk wordt om samen eventuele toekomstige meldingen snel en efficiënt te benaderen. We mogen vooral één les niet vergeten die we van de straathoekwerker geleerd hebben: als je kan, betrek de doelgroep bij de oplossing.

"Je ziet er weer knap uit vandaag!"

Haartjes in de plooi, vers geschoren, mooie mannelijke trui en lange geklede herenjas. We zitten samen op een verwarmd terras in het centrum en nippen onze hete thee op deze koude winterse dag. Niemand weet waar je op dit moment slaapt. In een kraakpand zonder ramen en deuren. In een koud donker hoekje waar de wind je niet pakt.

Ik moet je kracht bewonderen, je fierheid, je trots en je vertrouwen in jezelf. Ja, er zijn intussen zaken in gang gezet, maar de Belgische bureaucratie werkt niet op één dag, of een week, of zelfs een maand.

In mijn hart is het winter. Nog niet mijn hond laat ik zo achter op straat in deze kou. Het wringt, maar ik wil je positiviteit niet kraken. Dus ik geef je een knuffel en een kus op je wang en vertrek met een brede glimlach. Maar jij kent me door en door, weet wat voor "mens en straathoekwerkster" ik ben.

"Geniet gij maar van uw weekendje. Dit is even de weg die ik moet gaan, de weg die hierboven voor mij is uitgestippeld. De thee en uw gezelschap hebben mij effe goed gedaan en mijn hart verwarmt."

Ik rij naar huis en toch rolt er een traan over mijn wang en tegelijk een glimlach omdat ik weet en vertrouw in jou en je toekomst. Maar waarom moet de weg ernaar toe zo koud zijn, verdomme veel te koud voor zo'n warme mens als jou!

steunpunt mens
en samenleving

Straathoekwerk
Outreach
Rondhanger